

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4838

[5961] - SODL - 339

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

SEC4 - A : MASTERING LIFE SKILLS AND LIFE VALUES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- a) Give the definition of life skills.
- b) Mention any two characteristics of values.
- c) Make a list of life skills you value the most.
- d) What are the basic human values?
- e) State the benefits of self awareness to an individual?
- f) How are values beneficial to human beings? Mention any two benefits.
- g) What does interpersonal communication refer to?
- h) State the difference between Ethics and values in a line.
- i) State any change that one see in one's life on mastering decision-making skills.
- j) Which qualities are required for building a strong character?
- k) Give the meaning of 'Creative reasoning expertise'.
- l) Define Personal Ethics.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Write a short note on communication skills.
- b) Describe the common errors in decision-making.
- c) Define creative. How can one enhance creativity?
- d) State the chief characteristics of emotions?
- e) Write a short note on importance of human values at workplace.
- f) Why are moral values important in a student's life?
- g) What do you understand by instrumental and terminal values?

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Examine the nature of life skill.
- b) What do you understand by decision-making? Discuss in detail the rationality of decision making.
- c) What are the key skills required for critical thinking? Explain.
- d) What is emotional intelligence? Give its characteristics.
- e) Values can give direction to our life elaborate with reason.
- f) Explain the meaning of moral values and examine their importance in society.
- g) Analyse the need for values in global change from an Indian perspective.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) What do you understand by life skills? Is it important to acquire life skills?
- b) Write a descriptive note on the meaning nature and type of values.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4801

[Total No. of Pages : 2

[5961]-SODL-301

T.Y. B.A.

CC2-A : COMPULSORY ENGLISH

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) **[10]**

- a) What is the easy and safe way of existing according to Krishnamurthy?
- b) What did the police find in Aksionov's bag on his way to the Nizhny fair?
- c) Where does the speaker of the poem 'Strange Meeting' find himself in the beginning of the poem?
- d) What does the brook symbolize in the poem 'Have you got a book in your little Heart'?
- e) Combine the following pairs of simple sentences into a compound sentence.
I rang the bell. Nobody came to the door.
- f) Identify the type of given sentence according to its function.
Make some room, please.
- g) Who was Jimmy Wells in the story 'After Twenty Years'?
- h) What did the Quick man realized at the end of the story 'The Conjuror's Revenge'?
- i) Change the given sentence into Yes-No type question.
This is made of Sugar.
- j) What is our madness according to Lawrence?
- k) What is the central theme of 'The Toys'?
- l) What is 'goal' in life?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) You are in the bank to open an account. You ask the receptionist about the process of account opening. Write a dialogue based on the above situation.
- b) What are the characteristics of good paragraph writing?
- c) What are some of the effective ways of managing stress, according to you?
- d) What is the function of education, according to Krishnamurthy?
- e) Describe atmosphere created by Owen in 'Strange Meeting'.
- f) What is non-verbal communication? What are the main elements involved in non-verbal communication?
- g) What changes does D.H. Lawrence want to see in society?

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) Why was Semyonich imprisoned in 'God sees the truth but waits'?
- b) Who is Judith in 'Shakespeare's Sister'? How did her parents raise her?
- c) Write a note on 'biographical sources'.
- d) Describe the egg trick played by the conjuror in your own words.
- e) Describe the sight of the child in 'The Toys' when the father went up to see him.
- f) Attempt a character sketch of 'Lady Drakmanton'.
- g) Write a symbolic significance of the title 'Neutral Tones'.

Q4) Answer the following questions in about 150-160 words each. (Any 1) [10]

- a) Success is measured by character and not by the jewels you own. Explain the statement with reference to story 'After Twenty Years'.
- b) Discuss - Reference Skills in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4802

[5961]-SODL-302

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC2-B : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी

साहित्य प्रकार : प्रवासवर्णन आणि कविता

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) अभ्यासक्रमासाठी लावलेल्या पुस्तकाचे नाव काय आहे?
- ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या पुस्तकाचे प्रकाशन कोणते आहे?
- क) प्रवासासाठी कोणती तारीख मुलांनी निश्चित केली?
- ड) 'तीन मुलांचे चार दिवस' हे पुस्तक किती टप्प्यात लिहिले आहे?
- इ) इंद्रावतीच पात्र किती मीटर रूंद होत?
- फ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' हे पुस्तक कोणाला अर्पण केले आहे?
- य) भाषेचा महत्त्वाचा गुण कोणता?
- र) भाषेमुळे परंपरा व भूतकाळातील सांस्कृतिक वारसा अभंग राहून धर्म, मूल्ये, विचार जतन करून ठेवता येतात. शिवाय भाषेबद्दल बोलतानाही आपणांस भाषाच वापरावी लागते, हे तिचे खास वैशिष्ट्ये समजले जाते. ही व्याख्या कोणी केली?
- ल) नव्या पद्धतीच्या मुद्रणयंत्राचे आगमन भारतात किती साली झाले?
- व) देवनागरी लिपीचा वापर प्रथम कोणत्या व्याकरणात झाला?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) मुद्रित प्रसार माध्यमे या विषयी माहिती लिहा.
- ब) अग्रलेख स्वरूप, अग्रलेखाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- क) वृत्तलेखाचे स्वरूप सांगून त्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ड) सदर लेखन म्हणजे काय? ते सांगून त्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- इ) प्रवास वर्णनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) तुम्ही वाचलेल्या प्रवासवर्णपर कोणत्याही चार पुस्तकांची नावे लिहा?
- य) प्रवासवर्णनामागील प्रेरणा कोणत्या असतात ते लिहा?

प्र.3) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) वृत्तलेखाचे विषयानुरूप किती प्रकार सांगता येतील?
- ब) परीक्षण हे सांस्कृतिक आदानप्रदानाच्या दृष्टीने का महत्वाचे असते?
- क) अग्रलेखाचे महत्त्व तुमच्या शब्दांत विशद करा.
- ड) तुम्ही वाचलेल्या कोणत्याही एका प्रवासवर्णनाबद्दल थोडक्यात लिहा.
- इ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातील लालसू नागोटी या व्यक्तिरेखेबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- फ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून येणाऱ्या कोणत्याही दोन पात्रांचे गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
- य) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून आदिवासी समाजातील अंधश्रद्धा सांगा.

प्र.4) खालील 2 पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) प्रवासवर्णनाचे स्वरूप सविस्तर लिहा.
- ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनाचे वेगळेपण तुमच्या शब्दांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4803

[5961]-SODL-303

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

CC-2C : HINDI

कथेतर विधाएँ और गजल और पत्राचार

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचना :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) साये में धूप किसकी रचना है?
- ii) परिपत्र को अंग्रेजी में क्या कहा जाता है?
- iii) त्यागमूर्ति निराला यह किसके द्वारा लिखित संस्मरण है?
- iv) 'हम शहमत' के लेखक का नाम क्या है?
- v) प्रतिवेदन को अंग्रेजी में क्या कहा जाता है?
- vi) इस हिमालय से कोई गंगा निकलनी चाहिए यह पंक्ति किस गजल की है?
- vii) पीपल यह रेखाचित्र किसका है?
- viii) रजिया रेखाचित्र के लेखक कौन हैं?
- ix) सरकारी पत्र की कोई भी एक विशेषता लिखिए।
- x) डबली बाबू किसकी रचना है?
- xi) दुष्यंत कुमार का जन्म कब हुआ।
- xii) अज्ञेय की कोई भी एक रचना का नाम लिखिए।

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) गजल के प्रमुख प्रकारों पर प्रकाश डालिए।
- ब) हिंदी गजलों का स्वरूप बताइए।
- क) दुष्यंत कुमार की गजलों की विशेषताएँ लिखिए।
- ड) सरकारी पत्र की विशेषताएँ लिखिए।
- इ) दुष्यंत कुमार का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- फ) गजल की परिभाषाएँ लिखिए।
- य) दुष्यंत कुमार की गजलों पर अपने विचार स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) डबली बाबू रेखाचित्र का परिचय दीजिए।
- ब) वार्ता लेखन का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- क) कार्यालयीन आदेश का नमूना तैयार कीजिए।
- ड) सरकारी पत्र का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- इ) रजिया रेखाचित्र का अशय स्पष्ट कीजिए।
- फ) पीपल रेखाचित्र का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- य) संस्मरण की व्याख्या बताकर उसका महत्व स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) कार्यालयीन पत्रों की विशेषताएँ बताकर कार्यालयीन पत्रों के प्रकारों पर प्रकाश डालिए।
- ब) गजल की परिभाषाएँ बताते हुए गजल का महत्व स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4805

[5961]-SODL-305

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A.

CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any ten)

[10]

- i) When was NITI Aayog founded?
- ii) Define sustainable development.
- iii) State the Define of Industrialisation.
- iv) What are natural resources?
- v) What does the 7th Schedule of the Constitution define?
- vi) Define Human Development Index.
- vii) Define the economic environment.
- viii) What is meant by the greenhouse effect?
- ix) What does planning mean?
- x) What are the three factors of economic development?
- xi) What does physical capital include?
- xii) What are the two aspects that affect the environment?

P.T.O.

Q2) Write the answer of the following questions in 100 words. (Any five) [25]

- a) Explain the Definition and features of Economic Planning.
- b) Explain the concept of the vicious Circle of Poverty.
- c) Explain the National Conservation Strategy (1992) Highlights.
- d) State the indicators of Economic Development.
- e) Explain the need for Economic Planning.
- f) Describe the structure of NITI Ayog.
- g) Explain the concept of Multidimensional Poverty.

Q3) Write short Notes. (Any five) [25]

- a) Meaning and importance of Sustainable Development Goals.
- b) Objectives of Economic Planning in India.
- c) Political constraints in the Development process.
- d) Global Warming.
- e) Gender Development Index.
- f) Need and Importance of Economic Development.
- g) 17 Sustainable Development Goals.

Q4) Explain in detail the answer of the following questions in 250 words. (Any one) [10]

- a) Describe the difference between Planning Commission and NITI Ayog.
- b) Explain in detail the characteristics of Developed Countries.

Total No. of Questions : 4]

PA-4805

[5961]-SODL-305

T.Y. B.A.

CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) नीती (NITI) आयोगाची स्थापना केव्हा झाली?
- ii) शाश्वत विकासाची व्याख्या करा.
- iii) औद्योगिकीकरणाची व्याख्या सांगा.
- iv) नैसर्गिक संसाधने म्हणजे काय?
- v) संविधानाची सातवी अनुसूची काय परिभाषित करते?
- vi) मानव विकास निर्देशांकाची व्याख्या करा.
- vii) आर्थिक पर्यावरण परिभाषित करा.
- viii) हरितगृह परिणाम म्हणजे काय?
- ix) नियोजन म्हणजे काय?
- x) आर्थिक विकासाचे तीन घटक कोणते आहेत?
- xi) भौतिक भांडवलामध्ये कशाचा समावेश होतो?
- xii) पर्यावरणावर परिणाम करणारे दोन पैलू कोणते आहेत?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) आर्थिक नियोजनाची व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) दारिद्र्याच्या दृष्टचक्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) राष्ट्रीय संवर्धन धोरणातील (1992) ठळक मुद्दे स्पष्ट करा.
- ड) आर्थिक विकासाचे निर्देशक सांगा.
- इ) आर्थिक नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
- फ) नीती (NITI) आयोगाच्या संरचनेचे वर्णन करा.
- य) बहुआयामी (Multidimensional) गरीबीची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) शाश्वत विकास लक्ष्यांचा अर्थ आणि महत्त्व.
- ब) भारतातील आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे.
- क) विकास प्रक्रियेतील राजकीय अडथळे.
- ड) जागतिक तापमान वाढ (ग्लोबल वार्मिंग).
- इ) लिंग विकास निर्देशांक.
- फ) आर्थिक विकासाची गरज आणि महत्त्व.
- य) 17 शाश्वत विकासाची उद्दिष्टे.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दात सविस्तर सांगा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) नियोजन आयोग आणि नीती (NITI) आयोग यांच्यातील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) विकसित देशांची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4806

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-306

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2-H : Local and Self Government of Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following. **[10]**

- i) When was community development programme started.
- ii) When was established Balavantrai mehata committee.
- iii) Which number Maharashtra is the state to Adopt the three tier structure.
- iv) When was the state of Maharashtra established.
- v) Who is the Ex-officio chairman of the sarpanch comitee.
- vi) What is the democratic decentralization.
- vii) What is the tenure of aram Panchayat Members.
- viii) How many cantoment boards are there in Maharashtra.
- ix) Which is the largest metropolitan municipality in Maharashtra.
- x) What is the population of municipal councils in Maharashtra.
- xi) How many municipal corporation in Maharashtra.
- xii) When was the state election commission established in Maharashtra.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions (any 5)

[25]

- a) What is mean by community development programe explain it.
- b) Explain the power and functions of panchayat samiti
- c) Explain the structure and functions of municipal council.
- d) State the composition and function of standing commitee of municipal corporation.
- e) Which challenges facing the state election commission.
- f) Write the means of production of municipal corporation.
- g) Write the municipal corporation earning income instrument.

Q3) Answer the following questions (any 5)

[25]

- a) Write characteristics of community development programme.
- b) Decentralization of democracy.
- c) Sarpanch samiti.
- d) Mayor
- e) Panchayat samiti membar Eligibity.
- f) State finance commission.
- g) Gramsabha

Q4) Attempt any one question in 200 to 250 words.

[10]

- a) Write in detail the structure and function of state election commission.
- b) Discuss in detail the recommendations of Balavantrai Mehta Committee.

Total No. of Questions : 4]

PA-4806

[5961]-SODL-306

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2-H : Local and Self Government of Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) सामुहिक विकास योजना केंव्हा सुरू करण्यात आली?
- ii) बलवंतराय मेहता समितीची स्थापना केंव्हा झाली?
- iii) पंचायत राज त्रिस्तरीय संरचना स्वीकारणारे महाराष्ट्र कितवे राज्य आहे?
- iv) महाराष्ट्र राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- v) लोकशाही विकेंद्रीकरण म्हणजे काय?
- vi) ग्रामपंचायत सदस्यांचा कार्यकाल किती असतो?
- vii) सरपंच समितीचा पदसिद्ध अध्यक्ष कोण असतो?
- viii) महाराष्ट्रात एकूण किती छावणी मंडळे आहेत?
- ix) महाराष्ट्रात किती लोकसंख्येला नगरपरीषद स्थापना केली जाते?
- x) महाराष्ट्रातील सर्वात मोठी महानगरपालिका कोणती?
- xi) महाराष्ट्रात एकूण किती नगरपालिका आहेत?
- xii) महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) सामुहिक विकास योजना थोडक्यात विशद करा.
- ब) पंचायत समितीचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
- क) नगरपरिषद रचना आणि कार्य सांगा.
- ड) महानगरपालिकेच्या स्थायी समितीची रचना व कार्य सांगा.
- इ) राज्य निवडणुक आयोगा समोरील आव्हाने सांगा.
- फ) महाराष्ट्रातील पंचायतराजची त्रिस्तरीय संरचना स्पष्ट करा.
- य) महानगरपालिकेच्या उत्पन्नाचे साधने लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामुहिक विकास योजनेची वैशिष्ट्ये
- ब) लोकशाही विकेंद्रीकरण
- क) सरपंच समिती
- ड) नगराध्यक्ष
- इ) जिल्हा परीषद सदस्य पात्रता
- फ) राज्य वित्त आयोग
- य) महापौराची कार्ये

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 - 250 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) राज्य निवडणुक आयोगाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
- ब) बलवंतराय मेहता समितीच्या शिफारशींची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4808

[5961]-SODL-308

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**CC2-L/SEC3-L : Industrial and Organizational Psychology and
Applied Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any 10) [10×1=10]

- i) Define Industrial Psychology.
- ii) List the type of interviews in personnel selection process.
- iii) Define performance appraisal.
- iv) What is work motivation?
- v) What is effective teaching?
- vi) Define Developmental Psychology.
- vii) What is terrorism?
- viii) What is educational Psychology?
- ix) What is outsourcing?
- x) What is identify crises?
- xi) List the causes of corruption.
- xii) What is voilence?

Q2) Answer any 5 of the following in about 50-100 words. [5×5=25]

- a) Discuss in detail about employee training.
- b) What are the errors in performance appraisal rating.
- c) How to evaluate training programe?
- d) Describe steps in performance appraisal.
- e) Discuss any five types of interview for selection of employee.
- f) Discuss self-efficacy theory.
- g) Discuss Mcclelland's theory of motivation.

P.T.O.

Q3) Write short note on any 5 of the following. [5×5=25]

- a) Discuss in brief about the disorder classification system in clinical psychology.
- b) Discuss the problems of students having different challenges.
- c) State the difference between stress and strain.
- d) Discuss the issues in Adolescent phase.
- e) Explain the theory about terrorism.
- f) Discuss any 5 types of domestic violence.
- g) Discuss direct implications of corruption irradiation.

Q4) Answer any one of the following in about 200-250 words. [1×10=10]

- a) Discuss nature and scope of Industrial and organizational psychology.
- b) What is Applied psychology? Discuss in detail about the main branches of applied psychology.

Total No. of Questions : 4]

PA-4808

[5961]-SODL-308

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

CC2-L/SEC3-L : Industrial and Organizational Psychology and
Applied Psychology
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतीही 10)

[10×1=10]

- i) औद्योगिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ii) निवड प्रक्रियेतील मुलाखतीच्या प्रकारांची यादी द्या.
- iii) निर्वर्तन मूल्यमापनाची व्याख्या द्या.
- iv) कार्य प्रेरणा म्हणजे काय?
- v) प्रभावी अध्ययन म्हणजे काय?
- vi) वैकासिक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या.
- vii) आतंकवाद म्हणजे काय?
- viii) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय?
- ix) आऊट सोर्सिंग म्हणजे काय?
- x) स्व-ओळख संघर्ष म्हणजे काय?
- xi) भ्रष्टाचाराची कारणे कोणती?
- xii) हिंसा म्हणजे काय?

प्र.2) पुढील कोणत्याही पाच प्रश्नांची 100 ते 150 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) कर्मचारी प्रशिक्षण या संकल्पनेवर चर्चा करा.
- ब) कार्य निष्पादन श्रेणी पद्धती मधील प्रमाद (दोष) कोणते?
- क) प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे मूल्यमापन कसे करतात?
- ड) निर्वर्तन मूल्यमापनाच्या पायऱ्यांचे वर्णन करा.
- इ) कर्मचारी निवडीसाठी असणाऱ्या मुलाखतींच्या कोणत्याही पाच प्रकारांची चर्चा करा.
- फ) स्व-सामर्थ्य सिद्धांताची चर्चा करा.
- य) मॉक्लिन्डच्या प्रेरणा सिद्धांताची चर्चा करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टिपा लिहा.

[5×5=25]

- अ) चिकित्सा मानसशास्त्रातील मनोविकृती वर्गीकरण प्रणाली विषयी थोडक्यात चर्चा करा.
- ब) विविध आव्हाने असलेल्या विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांची चर्चा करा.
- क) ताण व शीण यातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) पौंगडावस्थेतील समस्यांविषयी चर्चा करा.
- इ) आतंकवाद संदर्भातील सिद्धांत कल्पना स्पष्ट करा.
- फ) घरगुती हिंसेच्या कोणत्याही पाच प्रकारांची चर्चा करा.
- य) भ्रष्टाचार निर्मुलनाच्या प्रत्यक्ष उपयोजनाची चर्चा करा.

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 ते 250 शब्दात उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) औद्योगिक व संघटन मानसशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) उपयोजित मानसशास्त्र म्हणजे काय? उपयोजित मानसशास्त्राच्या प्रमुख शाखांविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4810

[Total No. of Pages : 3

[5961]-SODL-311

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

**CC2-N1 : Group Theory and Ring Theory
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following.

[10]

- a) Decide whether the binary operation $*$ on $\mathbb{Z}$ defined by $a * b = a - b$ is commutative or not.
- b) Determine whether the set of rational numbers of absolute value less than 1 is a group under addition?
- c) Define the term 'binary operation'.
- d) Define the term 'abelian group'.
- e) Define the term 'transposition'.
- f) Give an example of non-cyclic group with order four.
- g) Define the term 'Unique Factorization Domain (UFD)'.
- h) Define the term 'Maximal Ideal'.
- i) Define the term 'Zero Divisor'.
- j) Find characteristic of the ring $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_4$.
- k) Find units in $\mathbb{Z}_7[x]$.
- l) Determine whether $5x + 10$ is irreducible in $\mathbb{Z}[x]$. Justify!

PTO.

Q2) Attempt any five of the following.

[25]

- a) Let $(G, \cdot)$ be a group and $a \in G$. Denote order of element a by $o(a)$. If $o(a) = m$ and $a^n = e$, for some integer n , then prove that m divides n , where e is the identity of G .
- b) Let G be a group. If H, K are subgroups of G , then prove that intersection of H and K is a subgroup of G .
- c) Let G be a group and H, K be subgroups of G . Let

$$HK = \{x \in G \mid x = hk, h \in H, k \in K\}.$$

Show that HK is a subgroup of G if and only if $HK = KH$.

- d) Consider the following permutations in S_7 :

$$\sigma = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 5 & 3 & 7 & 4 & 1 & 6 & 2 \end{pmatrix}$$

$$\tau = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 4 & 1 & 5 & 2 & 7 & 6 & 3 \end{pmatrix}.$$

Compute $\sigma\tau$ and τ^{-1} .

- e) Find all $c \in \mathbb{Z}_3$ such that $\frac{\mathbb{Z}_3[x]}{\langle x^3 + x^2 + c \rangle}$ is a field.
- f) Let F be a field. Prove that every proper non trivial prime ideal of $F[x]$ is maximal.
- g) Prove that each homomorphism from a field to a ring is either one to one or constant zero map.

Q3) Attempt any five of the following.

[25]

- a) If G is an abelian group, then prove that every subgroup of G is a normal subgroup.
- b) Let D_{2n} be the dihedral group of symmetries of regular n -gon, i.e., $D_{2n} = \{r, s \mid r^n = s^2 = 1, rs = sr^{-1}\}$. Show that there are at least n elements of D_{2n} that have order 2.

- c) Let G be the group of integers under addition. Let $\phi : G \rightarrow G$ defined by $\phi(x) = 3x$. Prove that ϕ is a group homomorphism.
- d) Define the term 'Principal Ideal Domain (PID)'. Show that $\mathbb{Z}$ is a PID.
- e) Show that $\mathbb{Z}[i]$ is a Euclidean Domain.
- f) Find all ideals of the ring of rationals $\mathbb{Q}$.
- g) Determine whether $25x^5 - 9x^4 - 3x^2 - 12$ is irreducible in $\mathbb{Q}[x]$. Justify!

Q4) Attempt any one of the following.

[10]

- a) State and prove Lagrange's theorem.
- b) If D is a UFD, then prove that a product of two primitive polynomials in $D[x]$ is again primitive.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4811

[5961]-SODL-312

[Total No. of Pages : 3

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC2-N2 : Real Analysis
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Write a negation of the statement of “ $\forall x \exists y$ such that $x < y$ ”.
- b) Express the following statement using quantifiers:

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) \neq L$$

- c) Using $\epsilon - N$ definition of limit of a sequence, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{n}} = 0$
- d) Define bounded sequence of real numbers and give an example of a bounded sequence of real numbers.
- e) Test the convergence of $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2n+1}{3n+1}$.
- f) Define conditional convergence of the series of real numbers.
- g) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$ is convergent.
- h) If A is not measure zero, $B \subseteq A$ and B is of measure zero then prove that $A - B$ is not of measure zero.
- i) Show that the improper integral $\int_0^1 \frac{\sin x}{\sqrt{x}} dx$ is convergent.
- j) Define absolute convergence of improper integral.
- k) Define uniform convergence of series of real functions.
- l) Let $f_n(x) = x^n$, $0 \leq x \leq 1$, $n = 1, 2, \dots$
Prove that $\{f_n(x)\}$ is converges pointwise to 0.

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Prove that $A \wedge B$ is logically equivalent to $\sim((\sim A) \vee (\sim B))$.
- b) Prove that the intervals $[0, 1]$ and $[10, 100]$ have same cardinality.
- c) Suppose $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a sequence of real numbers such that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{s_n - 1}{s_n + 1} = 0$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} s_n = 1$.
- d) Prove that every convergent sequence of real numbers is bounded. Is converse true?
- e) Prove that if $\{|s_n|\}_{n=1}^{\infty}$ converges to 0 then $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges to 0.
- f) Test the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n!}$.
- g) Show that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(\log n)^2}$ is convergent.

Q3) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Prove that any countable subset of $\mathbb{R}$ is of measure zero.
- b) Consider $f(x) = x^2$, $(0 \leq x \leq 1)$ and a subdivision $\sigma_n = \left\{0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \dots, \frac{n}{n}\right\}$ of $[0, 1]$. Find $\lim_{n \rightarrow \infty} U[f; \sigma_n]$.
- c) Consider the function

$$f(x) = \begin{cases} 1, & x \text{ is rational in } [0, 1]; \\ 0, & x \text{ is irrational in } [0, 1]. \end{cases}$$

Prove that f is not Riemann integrable on $[0, 1]$.

- d) Show that the integral $\int_0^1 \frac{1}{x\sqrt{1-x}}$ is convergent.
- e) Prove that the improper integral $\int_a^{\infty} \frac{dx}{x^{\mu}}$, where $a > 0$ converges if and only if $\mu > 1$.

- f) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + 1}$ is convergent.
- g) Let $f_n(x) = \frac{x}{1 + nx}$, ($0 \leq x \leq \infty$) then prove that $f_n(x)$ converges uniformly to 0 on $[0, \infty]$

Q4) Attempt any ONE of the following.

[10]

- a) If $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a sequence of positive real numbers such that.

i) $a_1 \geq a_2 \geq a_3 \geq \dots a_n \geq a_{n+1} \geq \dots$ and

ii) $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = 0,$

then prove that the alternating series $\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} a_n$ is convergent.

- b) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + x^2}$ converges uniformly on $[0, \infty]$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4812

[5961]-SODL-313

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

**SEC-3-A : ENHANCING EMPLOYABILITY SKILLS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) [10]

- a) What connects the world mode effectively?
- b) Which is the most creative form of writing?
- c) Where does school and colleges attended are include in resume?
- d) Define 'Agenda'.
- e) Define 'Communication'.
- f) What is the literal meaning of 'Narration'?
- g) What studies the use of time in non-verbal communication?
- h) Where does the secret to a successful sales conversation lies?
- i) Who makes a presentation on a new product?
- j) Which tense is used to indicate an action completed in the past?
- k) What are APA, MLA and Chicago?
- l) Who gave the concept 'DAGMAR' and when?

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) Why creative writing is important?
- b) How films are the channel of mass media?
- c) Which thing must be avoided while writing a resume?
- d) Which are the steps for creating a good agenda?
- e) Write a note on Aggressive Communication style?
- f) Explain the four key components of communication.
- g) What are the different types of presentation skills?

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) What are the different ways to strengthen one's vocabulary?
- b) Explain 'Modal Auxiliaries'.
- c) What is 'Hypothesis'.
- d) How feedbacks helps to improve content writing skill?
- e) How to maintain a Blog successfully?
- f) What are the objectives of advertising?
- g) What are the objectives of Headlines?

Q4) Answer the following questions in about 150-160 words each. [10]

- a) What are the several stages of mass communication? Explain in detail.
- b) Which are the main types of Research paper? Comment on each of them.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4830

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-331

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE4-E : Constitutional Development in India

(1773 to 1853 and 1858 to 1950)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write the answers to the following questions in one sentence. (Any ten) [10]

- i) Which act did the East India company monopoly in India trade with china come to an end?
- ii) Emergency can be imposed on someone's advice.
- iii) How many articles are there in the constitution of India?
- iv) When was the Indian Independence Act passed by the British parliament?
- v) When Lord Mount batten announced the plan of partition of India.
- vi) When did cabinet mission come to India.
- vii) Which Act did East India company's monopoly in tea trade in India come to an end?
- viii) What is 'Vakhar'?
- ix) Which regulatory act was the supreme court established in the province of Bengal?
- x) Which ministers were appointed in the British parliament to look after the affairs of India?
- xi) The central Bilateral Legislature was created under which Act?
- xii) Who was included in the class voting team.

P.T.O.

Q2) Write answers to the following questions in 100 words. (Any five) [25]

- a) Write a brief description of Nehru report.
- b) Write a brief account of the establishment of the British East India company.
- c) Explain the provision of the Regulatory Act 1773.
- d) What amendments were made by the Research Act 1781.
- e) Write any five sections of charter Act 1833.
- f) Explain the major provisions of the India Act 1861.
- g) Explain the significance of morley Act of 1909.

Q3) Write short notes. (Any five) [25]

- a) August Resolution (1940)
- b) India pits India Act 1784.
- c) 'Mir Qasim'
- d) Second Round Table conference.
- e) Rajaji Yojana.
- f) Wavell Scheme
- g) Robert clive.

Q4) Write answer to the following questions in 200 words. (Any one) [10]

- a) State the salient features of the constitution of India.
- b) Explain the salient features of the 1935 Act.

Total No. of Questions : 4]

PA-4830

[5961]-SODL-331

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE4-E : Constitutional Development in India

(1773 to 1853 and 1858 to 1950)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) कोणत्या कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीची चीन बरोबरची मक्तेदारी संपुष्टात आली?
- ii) आणीबाणी कुणाच्या सल्ल्याने लागू करता येते?
- iii) भारतीय राज्यघटनेत एकूण किती कलमे आहेत?
- iv) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा ब्रिटिश पार्लमेंटने कधी मंजूर केला?
- v) लॉर्ड माऊंट बॅटन यांनी भारताच्या फाळणीची योजना केंव्हा जाहीर केली?
- vi) कॅबिनेट मिशन भारतात केंव्हा आले?
- vii) कोणत्या कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीची भारतातील चहाच्या व्यापारातील मक्तेदारी संपुष्टात आली?
- viii) 'वखार' म्हणजे काय?
- ix) बंगाल प्रांतात सर्वोच्च न्यायालय कोणत्या नियामक कायद्याने उभारण्यात आले?
- x) भारताचा कारभार पाहण्यासाठी ब्रिटिश संसदेत कोणत्या मंत्र्यांची नियुक्ती करण्यात आली?
- xi) कोणत्या कायद्याने मध्यवर्ती द्विगृही कायदे मंडळ निर्माण करण्यात आले?
- xii) वर्गमतदार संघात कुणाचा सामावेश करण्यात आला?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दान उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) नेहरू अहवालाची थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीच्या स्थापनेची थोडक्यात माहिती लिहा.
- क) नियामक कायदा 1773 च्या तरतूदी स्पष्ट करा.
- ड) संशोधनात्मक कायदा 1781 द्वारे कोणत्या दुरुस्त्या करण्यात आल्या?
- इ) सनदी कायदा 1833 ची कोणतीही पाच कलमे लिहा?
- फ) भारत विषयक कायदा 1861 च्या प्रमुख तरतूदी स्पष्ट करा.
- य) 1909 च्या मोर्ले मिन्टों कायद्याचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- अ) ऑगस्ट प्रस्ताव (1940)
- ब) पिट्स इंडिया एक्ट 1784
- क) मीर कासिम
- ड) दुसरी गोलमेज परिषद
- इ) राजाजी योजना
- फ) वेव्हेल योजना
- य) रॉबर्ट क्लार्क

प्र.4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) 1935 च्या कायद्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4831

[5961]-SODL-332

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE4 - B : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- i) ना.गो. कालेकर यांची भाषेची व्याख्या लिहा.
- ii) वर्णनात्मक भाषाभ्यास म्हणजे काय?
- iii) अनुनासिक व्यंजन म्हणजे काय?
- iv) स्वनविज्ञानाच्या शाखा सांगा.
- v) प्रयत्नांवर आधारलेले स्वन कोणते?
- vi) महाप्राण ध्वनी म्हणजे काय?
- vii) स्वरतंत्री म्हणजे काय?
- viii) रुपिम म्हणजे काय?
- ix) रुपिकांतराचे प्रकार लिहा.
- x) वाक्य पृथक्करण म्हणजे काय?
- xi) वाक्य म्हणजे काय?
- xii) सांकल्पनिक अर्थ म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांपर्यंत लिहा.

[25]

- अ) भाषा म्हणजे काय? ते सांगून भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) व्यंजन म्हणजे काय? व्यंजनांची लक्षणे व प्रकार लिहा.
- क) स्वन, स्वनिम, स्वनांतर या संकल्पना स्पष्ट करा.

P.T.O.

- ड) रुपविन्यास या घटकांचा परामर्श घ्या.
- इ) वाक्य आणि वाक्यांश यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- फ) अर्थप्रक्रिया ही संकल्पना विशद करा.
- य) स्वनिम विनियोग संकल्पनेचा स्थूल आढावा घ्या.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दापर्यंत लिहा.

[25]

- अ) भाषाभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) स्वर म्हणजे काय? स्वरांची लक्षणे व प्रकार स्पष्ट करा.
- क) वागिंद्रियाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) रुपिका, रुपिम, रुपिकांतरे यांच्यानीत्त परस्पर संबंध लिहा.
- इ) वाक्यविन्यास म्हणजे काय? मराठीतील वाक्यविन्यास सुव्यवस्था स्पष्ट करा.
- फ) शब्द आणि अर्थ यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- य) व्यवहाराची भाषा आणि साहित्याची भाषा या विषयाची माहिती लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा.

[10]

- अ) भाषा म्हणजे काय? भाषा अभ्यासाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) रुपिकांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4834

[Total No. of Pages : 2

[5961]-SODL-335

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE4 - D : अन्नम्भहविरचितः तर्कसङ्ग्रहः आणि सदानन्दयतिकृतः वेदान्तसारः
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Attempt any ten from the following.

[10]

खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

उचितानि युग्म विचिनुत।

i) अनुभवजन्या स्मृतिहेतुः	a) भूतले घटो नास्तीति।
ii) रसः	b) जले मधुर।
iii) चक्षुषा घटप्रत्यक्षजनने	c) नवद्रव्येषु एकम्।
iv) अत्यन्ताभावः	d) तर्कः।
v) दिक्	e) विवर्तः।
vi) वेदान्तः	f) उपनिषत्प्रमाणम्।
vii) अतल्वतोडन्यथाप्रथा	g) भावना।
viii) व्याप्यारोपेण व्यापकारोपः	h) संयोगः।
ix) मुमुक्षुत्वम्	i) उदानवायुः।
x) कष्टस्थानीयः रूध्वगमनवान्	j) वृकलवायुः।
xi) क्षुत्करः	k) धारणा।
xii) अद्वितीयवस्तुन्यन्तरिन्द्रियधारणं	l) अधिकारीलक्षणम्।

प्र.2) Attempt any Five from the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पांच प्रश्न सोडवा.

- i) Write a note on - प्रत्यक्ष नाम यथार्थानुभवः।
प्रत्यक्ष नाम यथार्थानुभवः- टीप लिहा.
- ii) Explain with reference to content, बालानां सुखबोधाय क्रियते तर्कसङ्ग्रहः।
बालानां सुखबोधाय क्रियते तर्कसङ्ग्रहः, ससन्दर्भ स्पष्ट करा.

P.T.O.

- iii) Write a note on - परार्थानुमितिः।
परार्थानुमितिः- टीप लिहा.
- iv) Explain with reference to content.
कारणं त्रिविधम्-समवाय्यसमवायिनित्तभेदात्। समन्दर्भ स्पष्ट करा.
- v) Explain with reference to content.
नित्यद्रव्यवृत्तयो विशेषास्त्वन्ता एव , ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.
- vi) Write a note on - गन्धवती पृथ्वी.
गन्धवती पृथ्वी यावर टीप लिहा.
- vii) Write an essay on रूपादि चतुष्टयं पृथिव्यां पाकजमनित्यश्च।
रूपादि चतुष्टयं पृथिव्यां पाकजमनित्यश्च यावर निबन्ध लिहा.

प्र.3) Attempt any Five from the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पांच प्रश्न सोडवा.

- i) Write an essay on - स्थूलभूतानि तु पञ्चीकृतानि।
स्थूलभूतानि तु पञ्चीकृतानि- निबन्ध लिहा.
- ii) Write a note on साधनचतुष्टयम्।
साधनचतुष्टयम् - टीप लिहा.
- iii) Write a note on - जीवनमुक्तलक्षणम्।
जीवनमुक्तलक्षणम् - टीप लिहा.
- iv) Explain with Reference to content.
अत्र 'गङ्गायां घोषः प्रतिवसति' इति वाक्यवज्जहल्लक्षणापि न संगच्छते, ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.
- v) Explain with reference to content.
अज्ञानस्य समाष्टिव्यष्टिविचारः।
- vi) Explain with reference to content.
अस्याङ्गिनो निर्विकल्पकस्य लक्षविक्षेपकषाय-रसास्वादलक्षणाश्चत्वारो विघ्नाः संभवति, ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- vii) Explain with reference to content.
मननं तु श्रुतस्याद्वितीयवस्तुनो वेदान्तानुगुणयुक्तिभिरनवरतम् - नुचिन्तनम्। ससन्दर्भ स्पष्ट करा.

प्र.4) Attempt any one of the following.

[10]

खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवाः.

- i) सप्तपदार्थाः।
- ii) अज्ञानलक्षणम् तथा अज्ञानस्य कार्यम्।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4835

[5961]-SODL-336

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE4 - K : Contemporary Indian Society & Indian Society : Changes
and Challenges
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) What is migration?
- ii) What is Secularism?
- iii) Define Urbanization.
- iv) What is Green Revolution?
- v) Write any two impact of Modernization.
- vi) What is the meaning of online Education?
- vii) Describe the term Democracy.
- viii) Explain the concept of MGNREGA.
- ix) Write any two functions of media.
- x) Who is the architect of Indian constitution?
- xi) Write any two issues of urbanization.
- xii) Write the name of applications app to use for online Education.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Write short note on farmers suicide.
- b) Explain the contribution of Pandit Nehru in Nation Building.
- c) Write short note on urbanization in India.
- d) Explain the issues of drinking water.
- e) Explain the concept of Globalization.
- f) Describe the commercialization of Media.
- g) Describe the Necessity of online Education.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Write short note on 'Slums' issue.
- b) Write short note on Social Movement.
- c) Explain the contribution of Mahatma Gandhi in Nation Building.
- d) Explain the issues of Garbage and Transport.
- e) Write short note on Democracy.
- f) Write short note on Land Acquisition.
- g) Describe the media in post truth era.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the meaning and types of pollution.
- b) Explain the concepts of Private and Public Health Sector.

Total No. of Questions : 4]

PA-4835

[5961]-SODL-336

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE4 - K : Contemporary Indian Society & Indian Society : Changes
and Challenges
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) स्थलांतर म्हणजे काय?
- ii) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय?
- iii) शहरीकरणाची व्याख्या द्या.
- iv) हरित क्रांती म्हणजे काय?
- v) आधुनिकीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- vi) ऑनलाइन शिक्षणाचा अर्थ लिहा.
- vii) लोकशाही संज्ञा स्पष्ट करा.
- viii) मनरेगा संकल्पना स्पष्ट करा.
- ix) माध्यमांची कोणतीही दोन कार्ये लिहा.
- x) भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार कोण?
- xi) शहरीकरणाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- xii) ऑनलाइन शिक्षणासाठी वापरले जाणारे ऍप्लीकेशनचे (App) नाव लिहा.

प्र.2) कोणत्याही पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) शेतकरी आत्महत्येवर टीप लिहा.
- ब) राष्ट्र निर्मितीत पंडित नेहरू यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- क) भारतातील शहरीकरणावर टीप लिहा.
- ड) पिण्याच्या पाण्याची समस्या स्पष्ट करा.
- इ) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) माध्यमांचे व्यावसायीकरण याचे वर्णन करा.
- य) ऑनलाइन शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणत्याही पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) झोपडपट्टी समस्येवर टीप लिहा.
- ब) सामाजिक चळवळीवर टीप लिहा.
- क) महात्मा गांधी यांचे राष्ट्र निर्मितीतील योगदान स्पष्ट करा.
- ड) कचरा आणि वाहतुक प्रश्न स्पष्ट करा.
- इ) लोकशाहीवर टीप लिहा.
- फ) भू संपादनावर टीप लिहा.
- य) सत्योत्तर युगातील माध्यमांचे वर्णन करा.

प्र.4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) प्रदूषणाचा अर्थ सांगून प्रदूषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) खासगी आणि सार्वजनिक आरोग्य क्षेत्र या संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4836

[5961]-SODL - 337

[Total No. of Pages : 3

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE4-N : Ordinary Differential Equations and Partial Differential Equations

(Pattern : 2019)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten of the following:

[10]

- a) State the term 'Order of a differential equation.'
- b) Whether $\left(\frac{d^2y}{dx^2}\right) - \left(\frac{dy}{dx}\right)^4 = 0$ is a linear differential equation? Justify your answer.
- c) Define the term 'Linear combination of n functions.'
- d) State the necessary and sufficient condition for exact differential equation.
- e) Find the characteristic equation corresponding to the differential equation $y''' - 5y' + 65y = 3$.
- f) Check whether $(x^2 - \sin x)dx - (y^2 - \cos y)dy = 0$ is an exact differential equation?
- g) Form the partial differential equation by eliminating arbitrary constant a , from $z = xy + ax$.
- h) State the term 'Complete integral' of a partial differential equation.

P.T.O.

- i) State the term 'Osculating plane.'
- j) Compute Wronskian $W(x^2, e^x)$.
- k) Check whether Pfaffian differential equation $ydx + xdy + 2zdz = 0$ is exact?
- l) Find the complete integral of partial differential equation $z = px + qy + \ln xy$.

Q2) Attempt any five of the following:

[25]

- a) Solve the differential equation $\frac{d^4y}{dx^4} - 7\frac{d^3y}{dx^3} + 15\frac{d^2y}{dx^2} - 13\frac{dy}{dx} + 4y = 0$.
- b) Find the particular integral of differential equation $(D^2 - 4)y = e^x + \sin 2x$.
- c) Solve the initial value problem $y'' + y' = 0, y(0) = 2, y'(0) = 3$.
- d) Show that $y = x + x \ln x - 1$ is solution of the initial value problem $xy'' - 1 = 0, y(1) = 0, y'(1) = 2$.
- e) Check whether the differential equation $(x^2y - 2xy^2)dx + (3x^2y - x^3)dy = 0$ is exact? Find the integrating factor if it is non-exact.
- f) Determine the radius of convergence of the power series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n n}{4^n} (x+3)^n$.
- g) Prove that $x = 0$ is an ordinary point of differential equation $(x^2 - 1)y'' + xy' - y = 0$.

Q3) Attempt any five of the following:

[25]

- a) Solve the partial differential equation $p + q = x + y$.
- b) Solve the first order linear differential equation $xy - \frac{dy}{dx} = y^3 e^{-x^2}$.
- c) Find the general solution of $xp + yq = z$.

- d) Prove that the system of equations $xp - yq - x = 0$, $x^2p + q - xz = 0$ is compatible and find one parameter family of common solutions.
- e) Find the complete integral of $p + q - pq = 0$.
- f) Find the integral of $yzdx + 2xzdy - 3xydz = 0$.
- g) Using Charpit's method find the complete integral of $x^2p^2 + y^2q^2 - 4 = 0$.

Q4) Attempt any one of the following:

[10]

- a) Using method of undetermined coefficient find the general solution of differential equation $(D^2 + 1)y = 12 \cos^2 x$.
- b) Let $\vec{X} = (P(x, y, z), Q(x, y, z), R(x, y, z))$. If $\vec{X} \cdot \text{curl} \vec{X} = 0$ and $\mu(x, y, z)$ is an arbitrary differential function then prove that $\mu \vec{X} \cdot \text{curl}(\mu \vec{X}) = 0$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4837

[Total No. of Pages : 4

[5961] - SODL - 338

T.Y. B.A.

ECONOMICS

**SEC4 - G : Business Management
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- i) Why Start up Scheme is started?
- ii) What is planning?
- iii) Who is the founder of Paytm?
- iv) Define Decision Process.
- v) Who started Make in India Scheme?
- vi) State any two features of Workshop.
- vii) When was MUDRA scheme started?
- viii) Who established the first Cooperative Sugar Factory in Maharashtra?
- ix) Define Case Study.
- x) State the name of any two Influencer Industrialist.
- xi) State the meaning of Online Business.
- xii) Define Management.

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any Five)

[25]

- a) State the Success story of Dhirubhai Ambani.
- b) State the Nature of Management.
- c) Write the influencing factors on Decision Process.
- d) State the objectives of Make in India.
- e) State the Benefits of Startup scheme.
- f) Write the types of Planning.
- g) Explain the nature of planning.

Q3) Write short Notes. (Any Five)

[25]

- a) Write the steps in Planning.
- b) State the factors of Management Process.
- c) State the Features of Workshop.
- d) Write the Success stories of Influencing Industrialist.
- e) Dairy Management development scheme.
- f) Give in brief the information about Paytm.
- g) Explain the scope of Management.

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One)

[10]

- a) Write in detail the features of management.
- b) What is Decision Process? Explain in detail the steps in decision Process.

Total No. of Questions : 4]

PA-4837

[5961] - SODL - 338

T.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC4 - G : Business Management

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) स्टार्टअप योजना का सुरू करण्यात आली?
- ii) नियोजन म्हणजे काय?
- iii) पेटीएम चे संस्थापक कोण?
- iv) निर्णय प्रक्रियेची व्याख्या लिहा.
- v) मेक इन इंडिया योजना कोणी सुरू केली?
- vi) कार्यशाळेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- vii) मुद्रा योजनेची सुरुवात कधी झाली?
- viii) महाराष्ट्रातील पहिला सहकारी साखर कारखाना कोणी स्थापन केला?
- ix) व्यष्टी अध्ययन म्हणजे काय?
- x) प्रेरणादायी उद्योजकांची दोन नावे लिहा.
- xi) ऑनलाइन व्यवसायाचा अर्थ सांगा.
- xii) व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) मा. धीरूभाई अंबानी यांची यशोगाथा थोडक्यात लिहा.
- ब) व्यवस्थापनाचे स्वरूप सांगा.
- क) निर्णय प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक लिहा.
- ड) मेक इन इंडिया योजनेची उद्दिष्टे लिहा.
- इ) स्टार्ट अप इंडिया योजनेचे फायदे लिहा.
- फ) व्यावसायिक नियोजनाचे प्रकार लिहा.
- य) नियोजनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) नियोजन प्रक्रियेतील टप्पे लिहा.
- ब) व्यवस्थापन प्रक्रियेचे घटक लिहा.
- क) कार्यशाळेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) प्रेरणादायी उद्योजकांची यशोगाथा लिहा.
- इ) दुग्ध व्यवस्थापन विकास योजना.
- फ) पेटीएम बदल थोडक्यात माहिती द्या.
- य) व्यवस्थापनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
- ब) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे? निर्णय प्रक्रियेचे टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4839

[5961]-SODL-340

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC4-C : पटकथा लेखन और साहित्य और फिल्ममांतरण
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :-
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
 - 3) पाँच (5) अंकों के प्रश्नों के जवाब 50 से 100 शब्दों तक लिखिए।
 - 4) दस (10) अंकों के प्रश्नों के जवाब 100 से 200 शब्दों तक लिखिए।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के जवाब एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'पटकथा' का मुख्य आधार क्या होता है?
- ii) 'पटकथा लेखन' के प्रमुख अंग कौन से हैं?
- iii) 'विज्ञापन' किसे कहते हैं?
- iv) दृश्य श्राव्य माध्यमों में सर्वाधिक लोकप्रिय माध्यम क्या है?
- v) पहली भारतीय चित्रकथा 'दरबार' को ब्रिटेन में कब प्रदर्शित किया गया?
- vi) भारतीय सिनेमा के जनक किन्हें कहा जाता है?
- vii) 'मोहनदास' कहानी के कहानीकार का नाम लिखिए।
- viii) हिंदी सिनेमा के उद्भव और विकास को कितने चरणों में विभाजित किया गया है?
- ix) 'सारा आकाश' उपन्यास के उपन्यासकार कौन हैं?
- x) 'संवाद' का अंग्रेजी रूप लिखिए।
- xi) 'टेलीफिल्म' से क्या तात्पर्य है?
- xii) 'नौकर की कमीज' फिल्म का फिल्ममांतरण किसने किया?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के जवाब संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) पटकथा लेखन में संवाद के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए।
- ब) पटकथा लेखन का इतिहास संक्षेप में लिखिए।
- क) समानांतर सिनेमा से क्या तात्पर्य है? स्पष्ट कीजिए।
- ड) 'टेलीफिल्म और विज्ञापन फिल्म' इन दो प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।
- इ) 'फिल्मांतरण' का स्वरूप संक्षेप में लिखिए।
- फ) 'तीसरी कसम' फिल्म उत्कृष्ट फिल्मांतरण का उदाहरण है, समझाइए।
- य) 'सारा आकाश' फिल्म की कथा अपने शब्दों में लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के जवाब संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) दृश्य-श्राव्य माध्यम के स्वरूप को समझाइए।
- ब) 'कथा लेखन' की तीन विशेषताएँ लिखिए।
- क) 29 वी सदी (इक्कीसवी सदी) के सिनेमा की विशेषता लिखिए।
- ड) 'फिल्मांतरण' के महत्त्व को विशद कीजिए।
- इ) फिल्मांतरण के प्रकारों का सामान्य परिचय दीजिए।
- फ) वृत्तचित्र (डॉक्युमेंट्री) की पटकथा पर प्रकाश डालिए।
- य) हिंदी साहित्य और सिनेमा का अर्तसंबंध संक्षेप में लिखिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का जवाब विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) भारतीय सिनेमा के उद्भव और विकास के विभिन्न चरणों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ब) हिंदी फीचर फिल्मों के प्रमुख प्रकारों की सोदाहरण व्याख्या कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4840

[5961]-SODL-341

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A

HISTORY

**SEC-4-E : South Indian Art and Architecture and Heritage
Management
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of the twelve from the following.

[10]

- i) Aihole is located in which state?
- ii) Lepakshi painting is located in which state?
- iii) Define 'Heritage'
- iv) When was 'UNESCO' established?
- v) Explain the concept of 'Heritage Tourism'
- vi) Mahabalipuram is named after which ruler?
- vii) What are the major styles of temple architecture?
- viii) Where is the pattadakka located?
- ix) In which state the Konark Sun temple located?
- x) Who built 'Jantar Mantar'?
- xi) State types of 'Heritage'
- xii) When is the site recognized as world heritage site.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Give information about sculpture in Badami.
- b) State characteristics of Vesar style temples.
- c) Write a short note on world heritage site of 'Ellora'
- d) Describe the features of painting in Thanjavur.
- e) What is heritage site management?
- f) What are the threats to heritage sites?
- g) Write information about the 'Archaeological survey of India.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Describe the architecture of Mahabalipuram.
- b) Give information in short about temples in Pattadakal.
- c) Explain the importance of heritage.
- d) State the various types of world heritage sites with examples.
- e) Explain the nature and scope of 'heritage'
- f) Give information about Red Fort as world heritage site.
- g) Explain the importance of heritage tourism.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Describe the paintings at Ajanta.
- b) Explain the role of government and the people in the management of heritage site.

Total No. of Questions : 4]

PA-4840

[5961]-SODL-341

T.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-4-E : South Indian Art and Architecture and Heritage
Management**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1) बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) ऐहोळ हे ठिकाण कोणत्या राज्यामध्ये आहे?
- ii) लेपाक्षी चित्रकला कोणत्या राज्यामध्ये आहे?
- iii) 'वारसा' - व्याख्या सांगा.
- iv) 'युनेस्को' ची स्थापना कधी झाली?
- v) 'वारसा पर्यटन' संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) महाबलीपुरम हे नाव कोणत्या राज्यकर्त्याच्या नावावरून दिले आहे?
- vii) मंदिर स्थापत्याच्या प्रमुखशैली कोणत्या आहेत?
- viii) पट्टदकल हे ठिकाण कोणत्या राज्यात आहे?
- ix) कोणार्कचे सुर्यमंदिर कोणत्या राज्यामध्ये आहे?
- x) 'जंतरमंतर' ही वास्तू कोणत्या राज्यकर्त्याने उभारली?
- xi) वारशाचे प्रकार सांगा.
- xii) कोणतेही स्थळ जागतिक ऐतिहासिक वारसा स्थळ म्हणून कधी ओळखले जाते?

प्र.2) सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) बदामी येथील शिल्पकलेची माहिती लिहा.
- ब) मंदिर स्थापत्याच्या वेसरशैलीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) वेरूलया जागतिक वारसा स्थळाची थोडक्यात माहिती सांगा.
- ड) तंजावर येथील चित्रकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) वारसा स्थळ व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- फ) वारसा स्थळांना कशापासून धोका असतो.
- य) अर्कियोलॉजिकल सर्व्हे ऑफ इंडिया बद्दल माहिती सांगा.

प्र.3) सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) महाबलीपुरम येथील स्थापत्यकलेची माहिती सांगा.
- ब) पट्टदकल येथील मंदिरांबद्दल थोडक्यात माहिती सांगा.
- क) वारसा (Heritage) चे महत्त्व सांगा.
- ड) जागतिक वारसा स्थळांचे वर्गीकरण सोदाहरण स्पष्ट करा.
- इ) वारसा (Heritage) चे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- फ) जागतिक वारसा स्थळ म्हणून लाल किल्ल्याची माहिती सांगा.
- य) 'वारसा पर्यटन' (Heritage tourism) चे महत्त्व विराद करा.

प्र.4) दोनपैकी एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) अजंता येथील चित्रकलेची माहिती सांगा.
- ब) वारसा स्थळांच्या व्यवस्थापनातील शासन व जनतेची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4842

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-343

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC 4 -H : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) When was maharashtra state established?
- ii) Write name of sub-region in Maharashtra.
- iii) Who were the members of JVP committee?
- iv) Who were the members of Fazal Ali commission?
- v) When was Dar commission established?
- vi) Write name of two regional movement in India?
- vii) _____ it is the first state to be formed under the linguistic province structure.
- viii) _____ made the Marathwada mukti sangram movement a success.
- ix) What was the renameing movement all about?
- x) When was the bilingual bombay state established.
- xi) On the basis of which language maharashtra state was formed?
- xii) What issue is Dandekar committee conserved with?

Q2) Attempt any five out of seven from the following?

[25]

- a) Explain the Fazal Ali commission?
- b) Concept of 'sons of soil'
- c) Explain the demand of saparate vidarbha state.
- d) Explain the nature of regionalism.
- e) Explain the samyukt Maharashtra samiti.
- f) Explain the Khalistan movement.
- g) Explain the Artical-370

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.,

[25]

- a) Explain the JVP committee.
- b) Dar commission.
- c) Explain the Dravid movement.
- d) Short note on Namantur movement.
- e) Explain the Marathwada mukti sangram.
- f) Explain the sub-region in Maharashtra.
- g) Explain the Narmada bachao Aandolan.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Discuss regionalism in the Indian National movement.
- b) Explain the samyukta Maharashtra Movement.

Total No. of Questions : 4]

PA-4842

[5961]-SODL-343

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC4 -H : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) महाराष्ट्र राज्यांची स्थापना केंव्हा झाली?
- ii) महाराष्ट्रातील प्रदेशांची नावे लिहा.
- iii) जे.व्ही.पी. समितीच्या सदस्यांची नावे लिहा.
- iv) फाजल अली आयोगाचे सदस्य कोण होते?
- v) दार आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- vi) भारतातील दोन प्रादेशीक चळवळींची नावे लिहा.
- vii) हे भाषीक प्रांत रचनेनुसार स्थापन झालेले पहिले राज्य होय.
- viii) यानी मराठवाडा मुक्तीसंग्राम चळवळ यशस्वी केली.
- ix) नामांतर चळवळ कशाशी संबंधीत होती.
- x) द्विभाषीक मुबई राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- xi) कोणत्या भाषेच्या आधारावर महाराष्ट्र राज्याची स्थापना झाली?
- xii) दांडेकर समिती कशाशी संबंधीत होती?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) फाजल अली आयोग स्पष्ट करा.
- ब) सन ऑफ सॉईल (भूमीपुत्र) संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) वेगळ्या विदर्भ राज्याची मागणी स्पष्ट करा.
- ड) प्रादेशिकवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) संयुक्त महाराष्ट्र समिती विषयी माहिती द्या.
- फ) खलिस्तान चळवळ स्पष्ट करा.
- य) कलम-370 स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) जे.व्ही.पी. समिती स्पष्ट करा.
- ब) दार आयोगा विषयी माहिती द्या.
- क) द्रविड चळवळ स्पष्ट करा.
- ड) नामांतर चळवळ थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) मराठवाडा मुक्तिसंग्राम स्पष्ट करा.
- फ) महाराष्ट्रातील उपप्रादेशीक मुद्दे स्पष्ट करा.
- य) नर्मदा बचाव आंदोलन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीतील प्रदेशवादावर चर्चा करा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4844

[5961]-SODL-345

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-4-J : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of the twelve from the following.

[10]

- i) On the basis of which language the state of Maharashtra established?
- ii) Maharashtra state was established on _____
- iii) _____ this is the state reorganization commission.
- iv) When Fazal Ali commission established?
- v) How many districts are there in Maharashtra?
- vi) What is regionalism?
- vii) When was Dar commission established?
- viii) Who were the members of the J.V.P. committee.
- ix) When was the bilingual state of Bombay established?
- x) Who was first chief minister of Maharashtra?
- xi) In which state the demand for independent vidarbha state is being made?
- xii) When did marathwada region merge with Maharashtra?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the characteristics of regionalism.
- b) Explain the recommendations of Fazal Ali commission.
- c) Explain the Samyukta Maharashtra Samiti.
- d) Role of Yashwantrao Chavan in Samyukta Maharashtra.
- e) Explain the sub-regionalism in Maharashtra.
- f) Explain the concept of regionalism.
- g) Explain the marathwada muktisangram.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Mention the types of regionalism.
- b) Concept of 'Son of Soil'
- c) Explain the Dar Commission.
- d) Explain the JVP committee.
- e) Short note on Artical-370.
- f) Explain the demand of seperate vidrabha state.
- g) Explain the Bilingual Bombay state.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the Samyukta Maharashtra Movement.
- b) Explain the regionalism movement in India.

Total No. of Questions : 4]

PA-4844

[5961]-SODL-345

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC4-J : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) कोणत्या भाषेच्या आधारावर महाराष्ट्र राज्याची निर्मिती झाली?
- ii) रोजी महाराष्ट्र राज्याची स्थापना झाली.
- iii) हा राज्यपुनरचना आयोग आहे.
- iv) फाजल अली आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- v) महाराष्ट्रात एकूण किती जिल्हे आहेत?
- vi) प्रादेशिकता म्हणजे काय?
- vii) दार आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- viii) जे.व्ही.पी. समितीचे सदस्य कोण होते?
- ix) द्विभाषिक मुंबई राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- x) महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री कोण होते?
- xi) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी कोणत्या राज्यात होत आहे?
- xii) मराठवाडा प्रदेश महाराष्ट्रात केंव्हा विलीन झाला?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रदेशवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) फाझल अली आयोगाच्या शिफारशी लिहा.
- क) संयुक्त महाराष्ट्र समिती स्पष्ट करा.
- ड) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीत यशवंतराव चव्हाणांचे योगदान स्पष्ट करा.
- इ) महाराष्ट्रातील उप-प्रदेशवाद स्पष्ट करा.
- फ) प्रदेशवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- य) मराठवाडा मुक्तिसंग्राम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रदेशवादाचे प्रकार लिहा.
- ब) भूमिपुत्र संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) दार आयोग स्पष्ट करा.
- ड) जे.व्ही.पी. समिती स्पष्ट करा.
- इ) कलम-370 थोडक्यात लिहा.
- फ) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी स्पष्ट करा.
- य) द्विभाषिक मुंबई राज्य सविस्तर माहिती द्या.

प्र.4) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील प्रदेशवादी चळवळी स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4845

[5961]-SODL-346

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC4-K : Academic Writing & Research Project and
Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) What is Research Problem?
- ii) Write the meaning of oral history.
- iii) What is Secondary data collection?
- iv) What are the main types of questionnaires?
- v) What is the first element in presentation.
- vi) Write the meaning of Lynching.
- vii) Give any two examples of gender based violence.
- viii) Write any two crimes against women.
- ix) When was Vishakha Act came into existence.
- x) What is Dowry?
- xi) What is the full form of LGBTQ?
- xii) Which was the first state in India to pass an Anti-superstition and Anti-with craft law?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Explain the concept of violence.
- b) Explain the concept of 'patriarchy and violence'
- c) Explain the nature of 'religion and violence.'
- d) Describe the nature of sociological research.
- e) Mention the precautions to be taken while selecting a research topic.
- f) Explain the importance of formulating a research problem.
- g) Write a note on 'creativity in research'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) What is research proposal writing?
- b) Write the difference between qualitative and quantitative research.
- c) Explain 'Mixed method approach'.
- d) Explain the features of content analysis.
- e) Discuss violence as a social issue.
- f) Explain sexual harassment.
- g) Write short note on 'criminal amendment Act ' 2013'

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Explain the importance of qualitative research method in social research by explaining what is qualitative research.
- b) Explain the types of crimes committed against children.

Total No. of Questions : 4]

PA-4845

[5961]-SODL-346

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC4-K :Academic Writing & Research Project and Understanding
and Mitigating Violence

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) संशोधन समस्या म्हणजे काय?
- ii) मौखिक इतिहासाचा अर्थ लिहा.
- iii) द्वितीय तथ्य संकलन म्हणजे काय?
- iv) प्रश्नावलीचे मुख्य प्रकार कोणते?
- v) सादरीकरणातील पहिला घटक कोणता?
- vi) झुंडबळीचा अर्थ लिहा.
- vii) लिंगभावात्मक हिंसाचाराचे कोणतेही दोन उदाहरणे द्या.
- viii) महिलांच्या विरोधात असणारे कोणतेही दोन गुन्हे लिहा.
- ix) विशाखा कायदा कधी अस्तित्वात आला?
- x) हुंडा म्हणजे काय?
- xi) LGBTQ याचे पूर्ण स्वरूप लिहा.
- xii) अंधश्रद्धा आणि जादूटोणा विरोधी कायदा संमत करणारे भारतातील पहिले राज्य कोणते?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) हिंसेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) पितृसत्ताक आणि हिंसा संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) धर्म आणि हिंसा याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) समाजशास्त्रीय संशोधनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) संशोधन विषय निवडताना घ्यावयाची दक्षता नमूद करा.
- फ) संशोधन समस्येच्या सूचबद्ध मांडणीचे महत्त्व विशद करा.
- य) संशोधनातील सर्जनशीलता यावर टिप लिहा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) संशोधन प्रस्ताव लेखन म्हणजे काय?
- ब) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनातील भेद लिहा.
- क) संमिश्र पद्धती दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ड) आशय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) हिंसा एक सामाजिक प्रश्न म्हणून त्यावर चर्चा करा.
- फ) लैंगिक छळवणूक म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- य) फौजदारी दुरुस्ती अधिनियम 2013 यावर थोडक्यात टिप लिहा.

प्र.4) खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय ते सांगून गुणात्मक संशोधन पद्धतीचे सामाजिक संशोधनातील महत्त्व विशद करा.
- ब) बालकांविरुद्ध घडणाऱ्या गुन्ह्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4847

[5961]-SODL-348

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A.

GE: GENERIC ELECTIVE HUMANITIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- i) What is the full form of www?
- ii) List various search engines.
- iii) List various browsers?
- iv) What is social innovation?
- v) Write any one type of complexities arise in modernism processes.
- vi) What is a social problem?
- vii) How many fundamental duties are there in Indian Constitutions at present?
- viii) Which Articles of the Indian Constitution provides for the fundamental right to freedom of religion?
- ix) Which Article of the indian constitution provides for the fundamental right to equality?
- x) Which right is given in Articles 19 to 22 of the Indian constitution?
- xi) Which right is given in Article 32 of the Indian constitution?
- xii) What do you mean by land alienation?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Define the term 'social innovation' in your own words.
- b) What are the six categories of fundamental rights?
- c) What do you know about the Mayo Resolution of 1870?
- d) What is the use of internet?
- e) What is start Up? Explain in with suitable example.
- f) Explain the advantages and disadvantages of social media.
- g) Explain the benefits of using MS Excel in daily office use.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) What are the uses of Header and Footer in MS Word?
- b) What is Social Entrepreneurship? Explain its functions.
- c) Explain the Panchayat Raj system during British period.
- d) State the importance of digital literacy.
- e) State the information about social justice.
- f) Discuss the Right to freedom given in the Indian Constitution.
- g) Why is Lord Ripon regarded as the father of local self-government in India?

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) What are the ways of identifying a social problem?
- b) Discuss the right to equality given in the Indian Constitution.

Total No. of Questions : 4]

PA-4847

[5961]-SODL-348

T.Y. B.A.

GE: GENERIC ELECTIVE HUMANITIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) WWW चे पूर्ण रूप काय आहे?
- ii) विविध शोध इंजिनांची यादी करा.
- iii) विविध ब्राउझरची यादी करा.
- iv) सामाजिक नवोपक्रम म्हणजे काय?
- v) आधुनिकतावादाच्या प्रक्रियेत उद्भवणाऱ्या गुंतागुंतीचा कोणताही एक प्रकार लिहा.
- vi) सामाजिक समस्या म्हणजे काय?
- vii) सध्या भारतीय संविधानामध्ये एकूण किती मूलभूत कर्तव्ये आहेत?
- viii) भारतीय संविधानामध्ये धार्मिक स्वातंत्र्याचा मूलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे?
- ix) भारतीय संविधानामध्ये समतेचा मूलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे?
- x) भारतीय संविधानाच्या 19 ते 22 कलमांमध्ये कोणता अधिकार दिलेला आहे?
- xi) भारतीय संविधानाच्या कलम 32 मध्ये कोणता अधिकार दिलेला आहे?
- xii) जमीन परात्मीकरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- अ) 'सामाजिक नवोपक्रम' या शब्दाची व्याख्या तुमच्या स्वतःच्या शब्दात करा.
- ब) मूलभूत अधिकारांच्या सहा श्रेणी काय आहेत?
- क) 1870 च्या मेयो ठरावाबद्दल तुम्हाला काय माहिती आहे?
- ड) इंटरनेटचा उपयोग काय?
- इ) स्टार्ट अप म्हणजे काय? योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- फ) सोशल मीडियाचे फायदे आणि तोटे समजावून सांगा.
- य) दैनंदिन कार्यालयीन वापरात एमएस एक्सेल वापरण्याचे फायदे सांगा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- अ) MS Word मध्ये Header आणि Footer चे उपयोग काय आहेत?
- ब) सामाजिक उद्योजकता म्हणजे काय? त्याची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) ब्रिटिश काळात पंचायत राज व्यवस्था स्पष्ट करा.
- ड) डिजिटल साक्षरतेचे महत्त्व सांगा.
- इ) सामाजिक न्यायाची माहिती सांगा.
- फ) भारतीय संविधानाने दिलेल्या स्वातंत्र्याच्या अधिकाराची चर्चा करा.
- य) लॉर्ड रिपन यांना भारतातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे जनक का मानले जाते?

प्र.4) खालील दोन पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[1×10=10]

- अ) सामाजिक समस्या ओळखण्याचे कोणते मार्ग आहेत?
- ब) भारतीय संविधानाने दिलेल्या समानतेच्या अधिकाराची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4804

[5961]-SODL-304

T.Y. B.A.

HISTORY

**CC-2-E : Indian National Movement and India After Independence
(1947-1991)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following. **[10]**

- i) Where did the first session of Indian National congress held?
- ii) What was the aim of civil disobedience movement.
- iii) Who established all India Muhammadan Educational conference?
- iv) Why did the farmers of kheda district start the no-tax movement in 1918?
- v) Write the names of the French colonies in India.
- vi) What was the purpose of united Maharashtra movement?
- vii) Write the names of any two leaders of non-aligument movement.
- viii) What was the main cause of conflict between India and Srilanka?
- ix) Who gave the slogan of removal of poverty?
- x) What is the name of the first artificial satellite launched by India?
- xi) What is mixed economy?
- xii) What is economic liberalization?

P.T.O.

Q2) Attempt any five questions out of seven from the following.

[25]

- a) State the characteristics of moderate nationalists.
- b) State the importance of quit India movement.
- c) Write the provisions of cabinet mission.
- d) Explain the causes of tribal movements in India.
- e) Give a brief account of Goa liberation movement.
- f) State the objectives of Indian foreign policy.
- g) Explain the causes of nationalization of banks in India.

Q3) Attempt any five questions out of seven from the following.

[25]

- a) Describe the aims and methods of revolutionary nationalists.
- b) Explain the philosophy of satyagraha.
- c) State any five causes of the growth of communalism in India.
- d) Explain the causes of peasant's movement in India.
- e) Write short note on 'Panchsheel principles'.
- f) Explain the nature of emergency of 1975 in India.
- g) State the impact of globalization on indian economy.

Q4) Attempt any one question out of two form the following.

[10]

- a) State the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Dalit movement.
- b) Explain the consequences of the partition of India.

Total No. of Questions : 4]

PA-4804

[5961]-SODL-304

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-2-E : Indian National Movement and India After Independence
(1947-1991)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) अखिल भारतीय राष्ट्रीय सभेचे पहिले अधिवेशन कोठे भरले होते?
- ii) सविनय कायदेभंग चळवळीचा उद्देश काय होता?
- iii) ऑल इंडिया मुहमेदन एज्युकेशनल कॉन्फरन्सची स्थापना कोणी केली?
- iv) 1918 साली खेडा जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांनी साराबंदीची चळवळ का सुरू केली होती?
- v) भारतातील फ्रेंच वसाहतींची नावे लिहा.
- vi) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचा उद्देश काय होता?
- vii) अलिप्त राष्ट्रगट चळवळीतील कोणत्याही दोन नेत्यांची नावे लिहा.
- viii) भारत व श्रीलंका यांच्यातील संघर्षाचे मुख्य कारण कोणते होते?
- ix) 'गरिबी हटाव' ही घोषणा कोणी दिली?
- x) भारताने अवकाशात सोडलेल्या पहिल्या कृत्रिम उपग्रहाचे नाव काय?
- xi) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- xii) आर्थिक उदारीकरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) मवाळ राष्ट्रवाद्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) छोडो भारत चळवळीचे महत्त्व सांगा.
- क) कॅबिनेट योजनेतील तरतुदी लिहा.
- ड) भारतातील आदिवासी चळवळींची कारणे स्पष्ट करा.
- इ) गोवा मुक्ती चळवळीचा थोडक्यात वृत्तांत द्या.
- फ) भारतीय परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- य) भारतातील बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) क्रांतीकारी राष्ट्रवाद्यांची उद्दिष्ट्ये व कार्यपद्धती वर्णन करा.
- ब) सत्याग्रहाचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- क) भारतातील जमातवादाच्या विकासाची कोणतीही पाच कारणे सांगा.
- ड) भारतातील शेतकरी चळवळींची कारणे स्पष्ट करा.
- इ) 'पंचशील तत्वे' यावर टीप लिहा.
- फ) भारतातील 1975 च्या आणीबाणीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- य) जागतिकीकरणाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील प्रभाव सांगा.

प्र.4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) दलित चळवळीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान सांगा.
- ब) भारताच्या फाळणीचे परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4806

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-306

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2-H : Local and Self Government of Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following. **[10]**

- i) When was community development programme started.
- ii) When was established Balavantrai mehata committee.
- iii) Which number Maharashtra is the state to Adopt the three tier structure.
- iv) When was the state of Maharashtra established.
- v) Who is the Ex-officio chairman of the sarpanch comitee.
- vi) What is the democratic decentralization.
- vii) What is the tenure of aram Panchayat Members.
- viii) How many cantoment boards are there in Maharashtra.
- ix) Which is the largest metropolitan municipality in Maharashtra.
- x) What is the population of municipal councils in Maharashtra.
- xi) How many municipal corporation in Maharashtra.
- xii) When was the state election commission established in Maharashtra.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions (any 5)

[25]

- a) What is mean by community development programe explain it.
- b) Explain the power and functions of panchayat samiti
- c) Explain the structure and functions of municipal council.
- d) State the composition and function of standing commitee of municipal corporation.
- e) Which challenges facing the state election commission.
- f) Write the means of production of municipal corporation.
- g) Write the municipal corporation earning income instrument.

Q3) Answer the following questions (any 5)

[25]

- a) Write characteristics of community development programme.
- b) Decentralization of democracy.
- c) Sarpanch samiti.
- d) Mayor
- e) Panchayat samiti membar Eligibity.
- f) State finance commission.
- g) Gramsabha

Q4) Attempt any one question in 200 to 250 words.

[10]

- a) Write in detail the structure and function of state election commission.
- b) Discuss in detail the recommendations of Balavantrai Mehta Committee.

Total No. of Questions : 4]

PA-4806

[5961]-SODL-306

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2-H : Local and Self Government of Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) सामुहिक विकास योजना केंव्हा सुरू करण्यात आली?
- ii) बलवंतराय मेहता समितीची स्थापना केंव्हा झाली?
- iii) पंचायत राज त्रिस्तरीय संरचना स्वीकारणारे महाराष्ट्र कितवे राज्य आहे?
- iv) महाराष्ट्र राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- v) लोकशाही विकेंद्रीकरण म्हणजे काय?
- vi) ग्रामपंचायत सदस्यांचा कार्यकाल किती असतो?
- vii) सरपंच समितीचा पदसिद्ध अध्यक्ष कोण असतो?
- viii) महाराष्ट्रात एकूण किती छावणी मंडळे आहेत?
- ix) महाराष्ट्रात किती लोकसंख्येला नगरपरीषद स्थापना केली जाते?
- x) महाराष्ट्रातील सर्वात मोठी महानगरपालिका कोणती?
- xi) महाराष्ट्रात एकूण किती नगरपालिका आहेत?
- xii) महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) सामुहिक विकास योजना थोडक्यात विशद करा.
- ब) पंचायत समितीचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
- क) नगरपरिषद रचना आणि कार्य सांगा.
- ड) महानगरपालिकेच्या स्थायी समितीची रचना व कार्य सांगा.
- इ) राज्य निवडणुक आयोगा समोरील आव्हाने सांगा.
- फ) महाराष्ट्रातील पंचायतराजची त्रिस्तरीय संरचना स्पष्ट करा.
- य) महानगरपालिकेच्या उत्पन्नाचे साधने लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामुहिक विकास योजनेची वैशिष्ट्ये
- ब) लोकशाही विकेंद्रीकरण
- क) सरपंच समिती
- ड) नगराध्यक्ष
- इ) जिल्हा परीषद सदस्य पात्रता
- फ) राज्य वित्त आयोग
- य) महापौराची कार्ये

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 - 250 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) राज्य निवडणुक आयोगाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
- ब) बलवंतराय मेहता समितीच्या शिफारशींची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4807

[5961]-SODL-307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-2-J : Public Administration
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) Write name two approaches to public Administration.
- ii) What is budget?
- iii) Write the definition of public Administration.
- iv) What is E-Governance?
- v) What is the public Administration after 1970 caued?
- vi) What is recruitment?
- vii) Write the definition of bureaucracy.
- viii) What is good-governance?
- ix) When did Right to information come into existence?
- x) Who is the real head of government in India.
- xi) Who introduced the concept of bureaucracy.
- xii) Where is the supreme court?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the Nature of public Administration.
- b) Explain the evolution of public Administration.
- c) Explain the system approach of public Administration.
- d) Explain the public private partnership.
- e) Write types of budget.
- f) Explain the Administrative Recruitment.
- g) Explain the concept of judicial review.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the scope of public Administration.
- b) Explain the characteristics of New public Administration.
- c) Explain the traditional approach of public Administration.
- d) Explain the concept of E-Governance.
- e) Explain the concept of bureaucracy.
- f) Explain the process of recruitment.
- g) Explain the concept of judicial Activism.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the budgetary process in India.
- b) Explain the Administrative reforms.

Total No. of Questions : 4]

PA-4807

[5961]-SODL-307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2-J : Public Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) लोकप्रशासनाच्या दोन दृष्टीकोणाची नावे लिहा.
- ii) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- iii) लोकप्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- iv) ई-प्रशासन म्हणजे काय?
- v) 1970 नंतरच्या लोकप्रशासनाला काय म्हणतात?
- vi) भरती म्हणजे काय?
- vii) नौकरशाहीची व्याख्या लिहा.
- viii) सुशासन म्हणजे काय?
- ix) माहितीचा अधिकार केंव्हा अस्तित्वात आला?
- x) भारतात शासनाचा वास्तव प्रमुख कोण आहे?
- xi) नौकरशाही संकल्पना कोणी मांडली?
- xii) सर्वोच्च न्यायालय कोठे आहे?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) लोकप्रशासनाचा उदय स्पष्ट करा.
- क) लोकप्रशासनाचा व्यवस्था दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
- ड) सार्वजनिक-खाजगी भागेदारी स्पष्ट करा.
- इ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार लिहा.
- फ) प्रशासकीय भरती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- य) न्यायालयीन पुनरवलोकन संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) नवलोकप्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) लोकप्रशासनाचा पारंपारीक दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
- ड) ई-शासन संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) नौकरशाही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) बढती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- य) न्यायालयीन सक्रियता संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) भारतातील अंदाजपत्रक प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील प्रशासकीय सुधारणा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4809

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-310

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC2-M : Teaching Learning Process and Educational Psychology
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) It is compulsory to solve all the questions.
- 2) Word limit for 5 marks questions is 50 to 100 words.
- 3) Word limit for 10 marks questions is 100 to 200 words.
- 4) The numbers on the right side represent the points.

Q1) Write the answer in one sentence. (Any ten)

[10]

- i) What is Globalization?
- ii) Who was the initiator of the theory of trial and error learning method?
- iii) What stage is the first five years from birth?
- iv) What is mean by sensation?
- v) What is 'Autonomy'?
- vi) Write the two types of features that influence personality development.
- vii) In which subjects is Dramatization method mainly used?
- viii) Who was the initiator of the theory of classical conditioning?
- ix) What is growth?
- x) Who coined the term mind map?
- xi) Write the two dimensions of individual difference.
- xii) Write the types of Discussion method?

P.T.O.

Q2) Write the answer in short. (Any five) **[25]**

- a) Write briefly what is higher education.
- b) Explain the Nature of Learning process.
- c) Explain the concept of Social Heredity.
- d) Write the characteristics of creativity.
- e) Write the reasons for individual difference.
- f) Write the limitations of Dramatization method.
- g) Write the Thorndik's Law of Learning.

Q3) Write the following answers in short. (Any five) **[25]**

- a) Write any two problems facing higher Education.
- b) Write Educational importance of theory of classical conditioning.
- c) Write any five characteristics of Adolescence child.
- d) Write the steps of project methodology.
- e) Write the educational importance of primary mental process.
- f) Briefly describe the impact of Globalization on Higher Education.
- g) State the concept of Learning and write any two Definitions of Learning.

Q4) Write the answer of Question in detail. (Any one) **[10]**

- a) What solutions need to be planned for the challenges facing higher Education? Write in detail.
- b) Explain the various stages of Child Development. Explain the Educational importance of Adolescence Stage.

Total No. of Questions : 4]

PA-4809

[5961]-SODL-310

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC2-M : Teaching Learning Process and Educational Psychology
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) 5 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
- 3) 10 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
- 4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- ii) प्रयत्न प्रमाद उपपत्ती कोणी मांडली?
- iii) जन्मापासून पहिली 'पाच वर्ष' कालखंड कोणत्या अवस्थेचा असतो?
- iv) संवेदना म्हणजे काय?
- v) 'स्वायत्ता' म्हणजे काय?
- vi) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणाऱ्या दोन प्रकारच्या घटकांची नावे लिहा.
- vii) नाट्यीकरण पद्धती प्रामुख्याने कोणत्या विषयांमध्ये वापरली जाते?
- viii) अभिजात अभिसंधान उपपत्ती कोणी मांडली?
- ix) वाढ म्हणजे काय?
- x) मनाचा नकाशा ही संज्ञा कोणी तयार केली?
- xi) वैयक्तिक फरकाच्या दोन आयामांची नावे लिहा.
- xii) चर्चा पद्धतीचे प्रकार लिहा.

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) उच्च शिक्षण म्हणजे काय ते थोडक्यात लिहा.
- ब) अध्ययन प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक अनुवंश ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) सृजनशीलतेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) व्यक्तिभेदाची कारणे लिहा.
- फ) नाट्यीकरण पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.
- य) थारनडाईक यांनी सांगितलेले अध्ययनाचे नियम लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) उच्च शिक्षणासमोरील कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- ब) अभिजात अभिसंधान पद्धतीचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- क) कुमारावस्थेतील (पौगंडावस्थेतील) मुलांची कोणतेही पाच वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) प्रकल्प पद्धतीच्या पायऱ्या लिहा.
- इ) प्राथमिक मानसिक प्रक्रियेचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- फ) जागतिकीकरणाचा उच्च शिक्षणावर काय परिणाम झाला आहे, ते थोडक्यात लिहा.
- य) अध्ययनाचा अर्थ सांगून अध्ययनाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) उच्च शिक्षणासमोरील आव्हानासाठी कोणत्या उपाय योजना करणे आवश्यक आहे? सविस्तर लिहा.
- ब) बालकाच्या विकासाच्या विविध पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करून कुमारावस्थेचे (पौगंडावस्थेचे) शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PA-4810

[5961]-SODL-311

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC2-N1 : Group Theory and Ring Theory
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten of the following.

[10]

- a) Decide whether the binary operation $*$ on $\mathbb{Z}$ defined by $a * b = a - b$ is commutative or not.
- b) Determine whether the set of rational numbers of absolute value less than 1 is a group under addition?
- c) Define the term 'binary operation'.
- d) Define the term 'abelian group'.
- e) Define the term 'transposition'.
- f) Give an example of non-cyclic group with order four.
- g) Define the term 'Unique Factorization Domain (UFD)'.
- h) Define the term 'Maximal Ideal'.
- i) Define the term 'Zero Divisor'.
- j) Find characteristic of the ring $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_4$.
- k) Find units in $\mathbb{Z}_7[x]$.
- l) Determine whether $5x + 10$ is irreducible in $\mathbb{Z}[x]$. Justify!

PTO.

Q2) Attempt any five of the following.

[25]

- a) Let $(G, \cdot)$ be a group and $a \in G$. Denote order of element a by $o(a)$. If $o(a) = m$ and $a^n = e$, for some integer n , then prove that m divides n , where e is the identity of G .
- b) Let G be a group. If H, K are subgroups of G , then prove that intersection of H and K is a subgroup of G .
- c) Let G be a group and H, K be subgroups of G . Let

$$HK = \{x \in G \mid x = hk, h \in H, k \in K\}.$$

Show that HK is a subgroup of G if and only if $HK = KH$.

- d) Consider the following permutations in S_7 :

$$\sigma = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 5 & 3 & 7 & 4 & 1 & 6 & 2 \end{pmatrix}$$

$$\tau = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 4 & 1 & 5 & 2 & 7 & 6 & 3 \end{pmatrix}.$$

Compute $\sigma\tau$ and τ^{-1} .

- e) Find all $c \in \mathbb{Z}_3$ such that $\frac{\mathbb{Z}_3[x]}{\langle x^3 + x^2 + c \rangle}$ is a field.
- f) Let F be a field. Prove that every proper non trivial prime ideal of $F[x]$ is maximal.
- g) Prove that each homomorphism from a field to a ring is either one to one or constant zero map.

Q3) Attempt any five of the following.

[25]

- a) If G is an abelian group, then prove that every subgroup of G is a normal subgroup.
- b) Let D_{2n} be the dihedral group of symmetries of regular n -gon, i.e., $D_{2n} = \{r, s \mid r^n = s^2 = 1, rs = sr^{-1}\}$. Show that there are at least n elements of D_{2n} that have order 2.

- c) Let G be the group of integers under addition. Let $\phi : G \rightarrow G$ defined by $\phi(x) = 3x$. Prove that ϕ is a group homomorphism.
- d) Define the term 'Principal Ideal Domain (PID)'. Show that $\mathbb{Z}$ is a PID.
- e) Show that $\mathbb{Z}[i]$ is a Euclidean Domain.
- f) Find all ideals of the ring of rationals $\mathbb{Q}$.
- g) Determine whether $25x^5 - 9x^4 - 3x^2 - 12$ is irreducible in $\mathbb{Q}[x]$. Justify!

Q4) Attempt any one of the following.

[10]

- a) State and prove Lagrange's theorem.
- b) If D is a UFD, then prove that a product of two primitive polynomials in $D[x]$ is again primitive.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4814

[5961]-SODL-315

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC3-K : Crime and Society and Introduction to Human
Rights and Social Justice.
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *It is compulsory to solve all the questions.*
- 2) *Word limit for 5 marks questions is 50 to 100 words.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) What is a 'Social Justice'?
- ii) Write Definition of 'Differently Able'.
- iii) What is 'Terrorism'?
- iv) Explain the concept of 'Prison'.
- v) What is Crime?
- vi) Who wrote 'Das capital'?
- vii) Write any two causes of Political crime.
- viii) Write Definition of 'Juvenile Delinquency'.
- ix) What is 'Democracy'?
- x) Write types of 'Differently Able'.
- xi) What are the principles of Social Justice?
- xii) Write Definition of 'Human Right'.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the characteristics of Crime.
- b) Write short Note on-cyber crime.
- c) Explain the crime and the Role of Media.
- d) Write information about Human Right and Indian constitution.
- e) Elaborate the importance of Right to Health care.
- f) Explain the factors that challenge social Justice.
- g) Write the characteristics of Human Right.

Q3) Attempt any Five out of Seven from the following.

[25]

- a) Write short note on crimes against women.
- b) Explain the meaning of parole.
- c) Write short note on Right to information.
- d) Explain the Rights of Differently Able.
- e) Write causes of white collar crime.
- f) Explain the types of social Justice.
- g) Explain the causes of crime.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the Approaches to Crime.
- b) Explain the importance of Human Right and social Justice.

Total No. of Questions : 4]

PA-4814

[5961]-SODL-315

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC3-K : Crime and Society and Introduction to Human

Rights and Social Justice.

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) कोणतेही दहा सोडवा.

[10]

- i) सामाजिक न्याय म्हणजे काय?
- ii) दिव्यांगाची व्याख्या लिहा.
- iii) दहशतवाद म्हणजे काय?
- iv) तुरुंग संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- v) गुन्हा म्हणजे काय?
- vi) 'दास कॅपिटल' हा ग्रंथ कोणी लिहला?
- vii) राजकीय गुन्हेगारीची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- viii) बालगुन्हेगारीची व्याख्या लिहा.
- ix) लोकशाही म्हणजे काय?
- x) दिव्यांगाचे प्रकार लिहा.
- xi) सामाजिक न्यायाची तत्वे कोणती?
- xii) मानवी हक्काची व्याख्या लिहा.

प्र.2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) गुन्ह्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) सायबर गुन्हे यावर टीप लिहा.
- क) गुन्हेगारी आणि माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) मानवी हक्क व भारतीय संविधान याविषयी माहिती लिहा.
- इ) आरोग्याच्या मूलभूत अधिकारांचे महत्त्व विशद करा.
- फ) सामाजिक न्यायाला आव्हान देणारे घटक स्पष्ट करा.
- य) मानवी हक्काची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) स्त्रियांविरुद्धचे गुन्हे यावर टीप लिहा.
- ब) अभिवचन संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- क) माहितीचा अधिकार यावर टीप लिहा.
- ड) दिव्यांग व्यक्तीचे अधिकार स्पष्ट करा.
- इ) पांढरपेशी गुन्हेगारीची कारणे लिहा.
- फ) सामाजिक न्यायाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) गुन्ह्याची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) गुन्हेगारी विषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) मानवी हक्क आणि सामाजिक न्यायाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4815

[Total No. of Pages : 3

[5961]SODL-316

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

**SEC3-N : C-Programming and Financial Mathematics
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of scientific non-programmable calculator is allowed.*

Q1) Attempt any TEN of the following :

[10]

- a) What is meant by equilibrium point?
- b) Explain the term breakeven point for an efficient small firm.
- c) Explain the term Technology matrix.
- d) Explain the term state price.
- e) Explain the term arbitrage portfolio.
- f) Explain the term startup point for an efficient small firm.
- g) True or False : At startup point marginal cost equal to average variable cost.
- h) What is the purpose of break statement?
- i) Explain meaning of floatclass[5].
- j) Find the value of the expression : $3 * (5\%2) + ((4 + 15 - 3\%2)/(4 - 3))$.
- k) What are the logical operators used in C?
- l) Explain the meaning of array initialisation $\text{int } n[10] = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8\}$.

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following :

[25]

- a) Prove that, at the breakeven point for an efficient small firm, the derivative average cost is 0.
- b) Suppose that the supply and demand sets, S and D , for a particular market are describes as follows : S consists of the pairs (q, p) such that $2p - 3q = 12$ and D consists of the pairs (q, p) such that $2p + q = 20$. Determine the supply function $q^S(p)$, the inverse supply function $p^S(q)$, the demand function $q^D(p)$ and the inverse demand function $p^D(q)$. Sketch S and D and determine the equilibrium set $E = S \cap D$. Comment briefly on the interpretation of the results.
- c) Determine whether the cobweb model predicts stable or unstable equilibrium for the market with $q^S(p) = 0.05p - 4$, $q^D(p) = 20 - 0.15p$.
- d) Derive the expression for the principal P required to provide an annual income I for the next N years is $P(I) = \frac{1}{r} \left(1 - \frac{1}{(1+r)^N} \right)$.
- e) Suppose that the supply and demand sets for a certain good are $S = \{(q, p) : 2p - 3q = 12\}$, $D = \{(q, p) : 2p + q = 20\}$ and suppliers operate according to the cobweb model, so that if p_t and q_t are price and quantity in year t . Suppose also that the initial price is $p_0 = 10$. Find an expression for p_t . How does p_t behave as t tends to infinity? How does q_t behaves at t tends to infinity?
- f) The supply and demand sets for a good are $S = \{(q, p) : q = bp - a\}$, $D = \{(q, p) : q = c - dp\}$ where a, b, c, d are all positive. Suppose the government wishes to raise as much monely as possible by imposing an excise tax on the good. What should be the value of the excise tax? What is the resulting government revenue?
- g) Idlers Incorporated is a monopoly with cost function $C(q) = q^3 - 105q^2 + 140q + 200$, the demand set for its product is $D = \{(q, p) : p + q^2 - 5q = 100\}$ and the upper limit on its production is 150. Find the level of production which maximises the firms profit and determine the maximum profit. Sketch the graph of the profit function.

Q3) Attempt any FIVE of the following :

[25]

- a) Write a short note on types of operators in C.
- b) Write a short note on one dimensional array.
- c) Write a C program to find gcd of two numbers using functions.
- d) Write a short note of while loop.
- e) Write a short note on if-else statement.
- f) Write a short note on user defined function. Give an example.
- g) Write a C program to check whether a given number is palindrome or not.

Q4) Attempt any ONE of the following :

[10]

- a) Suppose that Quality Widgets Limited is an efficient small firm with cost function $C(q) = q^3 - 10q^2 + 100q + 196$ and suppose also that maximum level of weekly production is $L = 10$. Show that
 - i) at startup, the marginal cost equals average variable cost
 - ii) At breakeven, the marginal cost equals the average cost.
- b)
 - i) Write a C program to find transpose of a matrix.
 - ii) Write a C program to check whether a given number is perfect or not.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4816

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-317

T.Y. B.A.

ECONOMICS

**DSE3-G : International Economics
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- i) Define balance of payment.
- ii) State the meaning of fixed exchange rate.
- iii) State the full form of SAARC.
- iv) Define Intra-Industry Trade.
- v) What is SEZ?
- vi) When was the WTO established?
- vii) Define terms of Trade?
- viii) State the meaning of International Economics.
- ix) Write any two problems of Foreign Capital.
- x) Who introduced the absolute cost advantage theory?
- xi) State any two determinants of Terms of trade.
- xii) What are types of foreign investment?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions: (Any Five)

[25]

- i) Describe the Scope of International Economics.
- ii) Explain the importance of terms of trade.
- iii) Explain the functions of Foreign Exchange Market?
- iv) Comment on India's Foreign Trade policy.
- v) State the meaning of convertibility of the Rupee?
- vi) Explain the causes of disequilibrium in balance of payment.
- vii) Describe the Causes of Exchange Rate Fluctuations?

Q3) Write short notes: (Any Five)

[25]

- i) Foreign Investment Policy in India since 1991.
- ii) Critics on theory of Comparative Cost Advantage.
- iii) Merits of Flexible exchange rate.
- iv) Functions of BRICS.
- v) Types of terms of trade.
- vi) Assumptions of Heckscher-Ohlin theory.
- vii) Importance of International Trade.

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One)

[10]

- i) Explain in detail the Causes of Unfavorable Terms of trade to developing countries.
- ii) What is free trade? Describe the case for and against for free trade.

Total No. of Questions : 4]

PA-4816

[5961]SODL-317

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE3-G : International Economics

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालिल प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) व्यवहारतोल – व्याख्या द्या.
- ii) स्थिर विनिमय दराचा अर्थ सांगा.
- iii) SAARC चे पूर्ण रूप सांगा.
- iv) उद्योगांतर्गत व्यापार – व्याख्या द्या.
- v) सेझ म्हणजे काय?
- vi) WTO ची स्थापना कधी झाली?
- vii) व्यापार शर्ती – व्याख्या द्या.
- viii) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगा.
- ix) विदेशी भांडवलाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- x) निरपेक्ष खर्च लाभ सिद्धांत कोणी मांडला?
- xi) व्यापार शर्तीचे कोणतेही दोन निर्धारक घटक सांगा.
- xii) विदेशी गुंतवणुकीचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती विशद करा.
- ii) व्यापार शर्तीचे महत्व सांगा.
- iii) विदेशी विनिमय बाजाराचे कार्य स्पष्ट करा?
- iv) भारताच्या विदेशी व्यापार धोरणावर भाष्य करा.
- v) रुपयाच्या परिवर्तनीयतेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- vi) व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- vii) विनिमय दरातील चढउताराची कारणे विशद करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) भारताचे सन 1991 पासूनचे विदेशी गुंतवणूक धोरण.
- ii) तूलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांतावरील टीका.
- iii) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे.
- iv) ब्रिक्सची कार्ये.
- v) व्यापार शर्तीचे प्रकार.
- vi) हेक्शर ओहोलीन सिद्धांताची गृहिते.
- vii) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्व.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- i) विकसनशील देशांना व्यापारशर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ii) मुक्त व्यापार म्हणजे काय? मुक्त व्यापाराच्या समर्थनार्थ आणि विरुद्ध युक्तिवाद विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4817

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-318

T.Y. B.A.

**DSE 3 - A : APPRECIATING NOVEL
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) **[10]**

- a) Define the concept of 'theme'.
- b) What is the climax in novel?
- c) What is a regional novel?
- d) In what actual region is the fictional village of Raveloe located?
- e) In 'A Farewell to Arms', what does Henry do when the engineering sergeants in Aymo's car refuse to help rescue the vehicle from the mud?
- f) What does Raman's aunt represent in 'The Painter of Signs'?
- g) Why are weavers typically objects of suspicion in Silas's day?
- h) What method of transport does Daisy use to leave Malgudi?
- i) What is the name of Squire Cass's manor, in 'Silas Marner'?
- j) Where does Raman's Aunt want to go on a pilgrimage to?
- k) In which city was Henry hospitalized after being injured in war?
- l) What is the meaning of the title 'A Farewell to Arms'?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) Write a short note on major novelists of the modern era.
- b) What are the main five elements of plot structure? Explain in brief.
- c) Explain any types of novel in brief.
- d) Compare Silas's life in Lantern Yard with that in Raveloe.
- e) Discuss the setting of the novel 'Silas Marner'.
- f) Discuss the theme of redemption and regeneration in the novel 'Silas Marner'.
- g) Describe the scene of Eppie's marriage.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) Comment on the theme of love in the novel 'A Farewell to Arms'.
- b) Attempt a character sketch of Raman as the hero of the novel 'The Painter of Signs'.
- c) Comment on the beginning of the novel 'A Farewell to Arms'.
- d) Comment on the family planning campaign depicted in the novel 'The Painter of Signs'.
- e) Discuss the plot-structure of the novel 'A Farewell to Arms'.
- f) "The Painter of Signs is a satirical novel". Justify the statement.
- g) Write a note on the women characters in a novel 'A Farewell to Arms'.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each. (Any 1) **[10]**

- a) What is a novel? Discuss the elements of novel in detail.
- b) Critically analyse all the major characters in 'The Painter of Signs'.

[5961]SODL-319

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE 3-C : हिंदी साहित्य का इतिहास
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
 - 3) 5 (पांच) अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
 - 4) 10 (दस) अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।
-

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[10]

- अ) हिंदी साहित्य के इतिहास को मुख्यतः कितने कालों में विभाजन किया है?
- ब) आदिकाल का समय क्या है?
- क) भक्ति काल की प्रमुख शाखाएँ कितनी हैं?
- ड) सूरदास के आराध्य कौन हैं?
- इ) रीतिकाल की समय सीमा क्या है?
- फ) बिहारी की चर्चित रचना का नाम बताइए?
- य) घनानंद की प्रेमिका का नाम क्या है?
- र) आधुनिक काल का समय क्या है?
- ल) भारत दुर्दर्शा यह रचना किसकी है?
- व) साकेत के रचनाकार कौन हैं?
- श) आधुनिक काल की मिरा किसे कहते हैं?
- स) उपन्यास सम्राट किसे कहते हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) हिंदी साहित्य का काल विभाजन बताइए?
- ब) अमीर खुसरो का परिचय दीजिए?
- क) आधुनिक काल की पृष्ठभूमि स्पष्ट कीजिए ।
- ड) सगुण काव्य का सामान्य परिचय दीजिए?
- इ) संत काव्य की कोई दो विशेषताएँ लिखिए ।
- फ) प्रयोगवादी काव्य की कोई दो विशेषताएँ लिखिए ।
- य) रीतिकाल की सामाजिक पृष्ठभूमि को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) द्विवेदी युगीन काव्य की कोई दो विशेषताएँ लिखिए ।
- ब) आदिकालीन साहित्य की कोई दो विशेषताएँ लिखिए ।
- क) छायावाद की कोई दो विशेषताएँ लिखिए ।
- ड) रीतिकाल की कोई दो प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए?
- इ) प्रेमचंद पूर्व उपन्यासों का सामान्य परिचय दीजिए?
- फ) मोहन राकेश के नाटकों का स्थूल परिचय दीजिए?
- य) कबीर एक समाज सुधारक है । स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए :

[10]

- अ) आदिकालीन साहित्य की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए ।
- ब) छायावादी काव्य की सामान्य विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4819

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-320

T.Y. B.A.

DSE3-E : HISTORY

**Introduction To Historiography and Applied History
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following questions in one sentence :

[10]

- 1) Explain the meaning of history.
- 2) Write the names of two social sciences.
- 3) Name two oral sources of history.
- 4) State two methods of historical research.
- 5) What is hypothesis?
- 6) What is Extrinsic Testing?
- 7) Write two qualities of a researcher.
- 8) What is the application of history.
- 9) Write the name of two electronic media.
- 10) Who is called the father of Marathi newspaper creation?
- 11) Name two archives in Maharashtra.
- 12) In which state is Kaziranga National park located?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following questions in 100 words : **[25]**

- 1) Explain the relationship between history and economics.
- 2) Write the necessity of hypothesis in terms of historical to research.
- 3) Write information about bibliography in historical research.
- 4) Write the characteristics of contemporary history fiction.
- 5) Write information about heritage sites in Maharashtra.
- 6) Write information about Archives in Maharashtra.
- 7) State the importance of printing press.

Q3) Write short notes (Any five) : **[25]**

- 1) Introspection
- 2) Oral Sources
- 3) Research objectives
- 4) History and Nanak Shastra
- 5) Museum
- 6) Use of Internet
- 7) Contemporary History

Q4) Attempt any one of the following questions in 200 words : **[10]**

- 1) What is history? Explain the nature of history.
- 2) What is mass media? Explain the types of mass media.

Total No. of Questions : 4]

PA-4819

[5961]SODL-320

T.Y. B.A.

DSE3-E : HISTORY

Introduction To Historiography and Applied History

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा (कोणतेही दहा) :

[10]

- 1) इतिहासाचा अर्थ सांगा.
- 2) दोन सामाजिक शास्त्राची नावे लिहा.
- 3) इतिहासाची दोन मौखिक साधने सांगा.
- 4) इतिहास संशोधनाच्या दोन पद्धती सांगा.
- 5) 'गृहीतक' म्हणजे काय?
- 6) 'बहिरंग' परिक्षण म्हणजे काय?
- 7) संशोधकाचे दोन गुण लिहा.
- 8) इतिहासाचे उपयोग म्हणजे काय?
- 9) दोन इलेक्ट्रॉनिक माध्यामांची नावे लिहा.
- 10) मराठी वृत्तपत्र सृष्टीचे जनक कोणास म्हणतात.
- 11) महाराष्ट्रातील दोन अभिलेखागारांची नावे लिहा.
- 12) काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यान कोणत्या राज्यात आहे.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- 1) इतिहास आणि अर्थशास्त्र यातील परस्पर संबंध सांगा.
- 2) इतिहास संशोधनाच्या दृष्टीने गृहीतकांची आवश्यकता लिहा.
- 3) इतिहास संशोधनातील संदर्भसूची विषयी माहिती लिहा.
- 4) समकालिन इतिहास कल्पनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 5) महाराष्ट्रातील वारसा स्थळांची माहिती लिहा.
- 6) महाराष्ट्रातील अभिलेखागारांची माहिती लिहा.
- 7) मुद्रणालयाचे महत्व सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- 1) अंतरंग परिक्षण
- 2) मौखिक साधने
- 3) संशोधनाची उद्दिष्ट्ये
- 4) इतिहास आणि नाणकशास्त्र
- 5) वस्तूसंग्रहालय
- 6) इंटरनेटचा उपयोग
- 7) समकालिन इतिहास

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) :

[10]

- 1) इतिहास म्हणजे काय? इतिहासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) जनसंपर्क माध्यमे म्हणजे काय? जनसंपर्क माध्यमांचे प्रकार स्पष्ट करा.

[5961]SODL-321

T.Y. B.A.

मराठी

**DSE 3-B : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास
(2019 Pattern)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) समग्र वाङ्मयकृतींचा विशिष्ट दृष्टीकोणातून ऐतिहासिक पद्धतीने केलेल्या अभ्यासास काय म्हणतात?
- ब) वाङ्मयेतिहासाचे लेखन कोणत्या प्रकारानुसार करता येते?
- क) महानुभाव पंथाचे प्रवर्तक कोण होते?
- ड) श्री. चक्रधर स्वामींना लोक कोणाचा अवतार मानत होते?
- इ) महानुभाव तत्त्वज्ञानानुसार परमेश्वराचे किती अवतार मानले आहेत?
- फ) 'लीळाचरित्र' हा ग्रंथ कोणी लिहिला आहे?
- य) धवळ्यांची निर्मिती कोणी केली आहे?
- र) 'चांगदेवपासष्टी' हा ग्रंथ कोणी लिहिला आहे?
- ल) संत जनाबाईला कोणाची दासी म्हटले आहे?
- व) बखरकार कोणाकडे आश्रित म्हणून राहत होते?
- श) बखरकारांनी राजाचा गुणगौरव कोणत्या वाङ्मय प्रकारामधून केला आहे?
- स) लावणी व पोवाडा या काव्यप्रकारांची निर्मिती कोणी केली?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) वाङ्मयेतिहास संकल्पना आणि स्वरूप स्पष्ट करा?
- ब) महानुभावीय गद्य ग्रंथांचा परिचय करून द्या.
- क) महदंबा आणि धवळे यांचा सविस्तर परिचय करून द्या.
- ड) संत नामदेवकालीन संतांचा परिचय करून द्या.
- इ) मुकुंदराज यांचा परिचय करून, त्यांच्या ग्रंथांचा परिचय करून द्या.
- फ) इ.स. 1600 ते इ.स. 1817 या कालखंडातील सामाजिक परिस्थितीचे चित्रण करा.
- य) पेशवेकालीन सामाजिक परिस्थितीचे चित्रण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) संत तुकारामांचा परिचय व त्यांच्या ग्रंथांचा परिचय करून द्या.
- ब) संत रामदासांचे वाङ्मयीन कार्य स्पष्ट करा.
- क) पंडिती वाङ्मयाचे स्वरूप, प्रेरणा, प्रवृत्ती व वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) वामन पंडितांच्या ग्रंथ रचनेचा परिचय करून द्या.
- इ) पोवाडा वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) लावणी वाङ्मयाचे स्वरूप – वैशिष्ट्ये लिहा.
- य) अनंत फंदी, परशुराम, रामजोशी यांच्या काव्याचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) बखर वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) संत रामदासांच्या काव्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4821

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-322

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE3 - N : Metric Spaces and Complex Analysis
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any **TEN** of the following.

[10]

- a) Is $d(x, y) = |x^2 - y^2|$ a metric on $\mathbb{R}$?
- b) Define closed set in a metric space.
- c) Give an example of a connected metric space.
- d) Define complete metric space.
- e) What are the open subsets of a discrete metric space?
- f) Define sequential compactness.
- g) Show that $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{|z|^2}{z} = 0$.
- h) Does $f(z) = x^2 - y^2 + i(2xy)$ satisfies Cauchy-Riemann equations?
- i) What is complex exponent?
- j) State Cauchy-Goursat Theorem.
- k) Evaluate $\int_0^1 (2t + ti) dt$.
- l) What is essential singularity?

Q2) Attempt any **FIVE** of the following.

[25]

- a) Prove that in a metric space, a set is open if and only if its complement is closed.
- b) Show that union of an arbitrary collection of open sets is open.

P.T.O.

- c) Show that the $\mathbb{Q}$ is a dense subset of $\mathbb{R}$ with standard metric.
- d) Prove that every uniformly continuous function is continuous.
- e) Prove that every closed subset of a compact metric space is compact.
- f) Show that any discrete metric space with atleast two elements is not connected.
- g) If A and B are compact subsets of metric space X , then show that $A \cup B$ is compact.

Q3) Attempt any **FIVE** of the following. **[25]**

- a) Show that the function $f(z) = |z|^2$ is differentiable only at the origin.
- b) Show that function $u = \frac{1}{2} \ln(x^2 + y^2)$ is a harmonic function. Find its harmonic conjugate.
- c) Find all complex solutions of $e^w = i$.
- d) If a function $f(z)$ is continuous on a contour C of length L and if M is an upper bound of $|f(z)|$ on C , then prove that $\left| \int_C f(z) dz \right| \leq ML$.
- e) If f is continuous and $\int_C f(z) dz$ is independent of the path C in a domain D , then prove that f has an anti-derivative everywhere in D .
- f) Expand $f(z) = \log(1 + z)$ in a Taylor's series about $z = 0$.
- g) Find the residue at $z = 0$ of $f(z) = z^2 \cos\left(\frac{1}{z}\right)$

Q4) Attempt any **ONE** of the following. **[10]**

- a) Prove that a compact subset of a metric is sequentially compact. Hence, show that every bounded sequence in a compact metric space has convergent subsequence.
- b) If $f(z)$ is analytic inside and on a simple closed curve C of a simply connected region R and if ' a ' is any point within C , then prove that

$$f(a) = \frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{f(z)}{z - a} dz \text{ where } C \text{ is described in the anticlockwise sense.}$$

Also evaluate $\int_C \frac{e^z}{z(z-3)} dz$ where C is the circle $|z| = 1$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4822

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-323

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE 3-H : Public Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve :

[10]

- 1) To write meaning of Public Administration.
- 2) Meaning of 'POSDCORB'.
- 3) Write salient features of new public administration.
- 4) Who invented the term 'New Public Administration'.
- 5) What is the traditional model of Public Administration.
- 6) Who is the Follower Behavioural Approach.
- 7) What are the main aims of Good Governance.
- 8) What does the market model of governance denote.
- 9) When did the Right to information Act Come into existence.
- 10) What is the full form of the acronym 'SMART'.
- 11) Define the Administration Reforme.
- 12) What is the promotion.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions any five : [25]

- 1) Define Public Administration in your own word.
- 2) To write short note on Theory of prismatic society.
- 3) Explain Scope of Public Administration.
- 4) Briefly mention the recommendations of the Honey Report.
- 5) Write a short note on Maslow's need Theory.
- 6) How does the Design - Build PPP model function?
- 7) What is the main duty of the Public Information Officer.

Q3) Answer the following questions any five : [25]

- 1) Write short note Historical Background of Public Administration.
- 2) Write a short note on the significance of the minnowbrook conference.
- 3) When was the Right to information Act enacted in India.
- 4) Write a short note burecracy.
- 5) Discuss the origin of burecracy reforms.
- 6) What are the Important functions of personal Administration.
- 7) List the advantages of promotion policy.

Q4) Attempt any one question in 200 to 250 words : [10]

- 1) Explain the evolution of Public Administration.
- 2) Examine the criticism raised against. New public management.

Total No. of Questions : 4]

PA-4822

[5961]SODL-323

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (राज्यशास्त्र)

DSE 3-H : Public Administration

लोकप्रशासन

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा :

[10]

- 1) लोकप्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- 2) 'POSDCORB' या शब्दाचा अर्थ लिहा.
- 3) नव लोकप्रशासनाची दोन वैशिष्टे लिहा.
- 4) नव लोकप्रशासन या संज्ञेचा वापर सर्वप्रथम कोणी केला.
- 5) लोकप्रशासनाचे पारंपारीक स्वरूप काय आहे.
- 6) वर्तनवादी सिद्धांताचे समर्थन कोणत्या विचारवंताने केले.
- 7) सुशासनाचे मुख्य ध्येय कोणते आहे.
- 8) शासनाचे व्यवहारीक स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- 9) माहिती अधिकारा कायदा केव्हा अस्तीत्वात आला.
- 10) "SMART" या शब्दाचा पूर्ण रूप सांगा.
- 11) प्रशासकीय सुधारणांचा अर्थ लिहा.
- 12) बढती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

[25]

- 1) लोकप्रशासन ही संज्ञा तुमच्या शब्दात स्पष्ट करा.
- 2) प्रीडमॅटिक समाज सिद्धांत म्हणजे काय थोडक्यात लिहा.
- 3) लोकप्रशासनाची व्याप्ती लिहा.
- 4) हनी समीतीच्या शिफारशी थोडक्यात लिहा.
- 5) मास्लो यांचा गरजेचा (निकडीचा) सिद्धांत थोडक्यात लिहा.
- 6) खाजगी - सार्वजनिक भागीदारीचा मुख्य हेतू काय आहे?
- 7) माहिती अधिकाऱ्याची मुख्य जबाबदाऱ्या काय आहेत?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

[25]

- 1) लोकप्रशासनाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी थोडक्यात लिहा.
- 2) मित्रोब्रुक परीषदेचे उद्दीष्टे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 3) माहिती अधिकाराचा कायदा केव्हा अधिनियमित झाला थोडक्यात लिहा.
- 4) नोकरशाही म्हणजे काय थोडक्यात लिहा.
- 5) प्रशासकीय सुधारणांचा मुख्य हेतू काय स्पष्ट करा.
- 6) वैयक्तिक प्रशासनाचे प्रमुख घटक स्पष्ट करा.
- 7) बढती तत्वाचे फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 ते 250 शब्दात लिहा :

[10]

- 1) लोकप्रशासनामध्ये झालेली उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- 2) नवीन सार्वजनिक व्यवस्थापनावरील टीकेचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4823

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-324

T.Y. B.A.

**DSE 3-L : PSYCHOLOGICAL TESTING AND
EXPERIMENTAL PSYCHOLOGY
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (any 10) : [10]

- 1) What is performance test?
- 2) Define reliability.
- 3) Define test-retest reliability.
- 4) What is validity?
- 5) What is cross validation?
- 6) Define Norms.
- 7) The concept of age norms was developed by whom.
- 8) Name two types of experimental method.
- 9) Who is the father of experimental Psychology?
- 10) Define causal hypothesis.
- 11) What is variable?
- 12) What is sensation?

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following 7 questions in 50-100 words : [25]

- 1) Write down characteristics of projective techniques.
- 2) Explain characteristics of reliability.
- 3) Explain the difference between convergent and discriminant validity.
- 4) What is the importance of norms in the field of measurement and evaluation.
- 5) What are the limitations of grade norms?
- 6) Explain the types of variables.
- 7) Explain the types of problem.

Q3) Write short notes on any 5 of the following : [25]

- 1) Characteristics of a good test.
- 2) Reliability.
- 3) Types of validity.
- 4) Types of standard scores.
- 5) Advantages of field experiment.
- 6) Types of hypothesis.
- 7) Scientific method.

Q4) Answer one of the following questions in 150-200 words : [10]

- 1) Define sampling and write types of sampling.
- 2) State the methods of Psychophysics.

Total No. of Questions : 4]

PA-4823

[5961]SODL-324

T.Y. B.A.

**DSE 3-L : PSYCHOLOGICAL TESTING AND
EXPERIMENTAL PSYCHOLOGY**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) एका वाक्यात प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही 10) : [10]

- 1) निर्वर्तन चाचणी म्हणजे काय?
- 2) विश्वसनीयता व्याख्या द्या.
- 3) चाचणी-पुनर्चाचणी विश्वसनीयता व्याख्या द्या.
- 4) यथार्थता म्हणजे काय?
- 5) विरुद्ध प्रमाणीकरण म्हणजे काय?
- 6) मानके व्याख्या द्या.
- 7) वय मानके ही संकल्पना कोणी निर्माण केली होती.
- 8) प्रायोगिक पद्धतीच्या दोन प्रकारांची नावे द्या.
- 9) प्रायोगिक मानसशास्त्राचा जनक कोण आहे.
- 10) कार्यकारण गृहीतकाची व्याख्या द्या.
- 11) परीवर्तके म्हणजे काय?
- 12) वेदन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील 7 प्रश्नांपैकी कोणत्याही 5 प्रश्नांची उत्तरे द्या (50 ते 100 शब्दात) : [25]

- 1) प्रक्षेपण तंत्राची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 2) विश्वसनीयतेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 3) संलक्षी आणि भेदक यथार्थता फरक स्पष्ट करा.
- 4) मापन आणि मूल्यमापन ह्या क्षेत्रातील मानकाचे महत्व काय आहे?
- 5) वर्ग मानकाची मर्यादा काय आहेत?
- 6) परिवर्तकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 7) समस्येचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही 5) : [25]

- 1) चांगल्या चाचणीचे वैशिष्ट्य
- 2) विश्वसनीयता
- 3) यथार्थतेचे प्रकार
- 4) प्रमाणित गुणांकाचे प्रकार
- 5) क्षेत्रीय प्रयोगाचे फायदे
- 6) गृहीतकाचे प्रकार
- 7) शास्त्रीय पद्धत

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा : [10]

- 1) नमुनाचयनाची व्याख्या द्या नमुना चयनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 2) मनोभौतिकीच्या पद्धती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4824

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-325

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE 3 - J : Financial Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Attempt any ten out of twelve :

[10]

- a) Write Financial Administration Definition.
- b) Which is an Important Financial Source of Government?
- c) Write the name of any two parliamentary committee.
- d) Write definition of budget.
- e) Write any two types of budget.
- f) Who presents the budget in parliament?
- g) Who appoints Comptroller and Auditor?
- h) Who was the chairman of first finance commission?
- i) State two functions of finance commission.
- j) When was the Estimates Committee constituted?
- k) In which year India adopted New Economic Policy?
- l) Write the Fiscal Year of India.

Q2) Answer the following question (Any 5) :

[25]

- a) Explain the nature of Financial Administration.
- b) Examine the Role of legislature in Fiscal Administration.
- c) Explain the principles of budgeting.
- d) Explain the process of budgeting.
- e) Explain the function of Finance Commission.
- f) Briefly write the characteristics of liberalization.
- g) Explain the disadvantages of privatization in India.

P.T.O.

Q3) Answer the following question (Any 5) :

[25]

- a) Public Account's Committee (Loklekha).
- b) Committee on Public Enterprises (सार्वजनिक उपक्रम).
- c) Explain the Importance of Budget.
- d) Explain the function of Comptroller and Auditor General of India.
- e) Finance Commission.
- f) Estimates Committee.
- g) Explain the merits of liberalization.

Q4) Answer the following question (Any 1) :

[10]

- a) Explain the types in detail with the meaning budget.
- b) Explain the merits and demerits of Globalization.

Total No. of Questions: 4]

PA-4824

[5961]SODL-325

T.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

DSE 3 - J : वित्तीय प्रशासन

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

प्रश्न 1) खालील बाराह प्रश्नांपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. [10]

- अ) वित्तीय प्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- ब) शासनाचा एक महत्वाचा आर्थिक स्रोत कोणता.
- क) दोन संसदीय समितीचे नावे सांगा.
- ड) अंदाजपत्रकाची व्याख्या स्पष्ट करा.
- इ) अंदाजपत्रकाचे दोन प्रकार लिहा.
- फ) अंदाजपत्रक संसदे समोर कोण सादर करते.
- य) भारताच्या नियंत्रक व महालेखा परीक्षकाची नियुक्ती कोण करते.
- र) पहील्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते.
- ल) वित्त आयोगाचे दोन कार्ये सांगा.
- व) अंदाज समितीची स्थापना केव्हा करण्यात आली.
- श) भारताचे नवीन आर्थिक धोरण केव्हा स्विकारले.
- ह) भारताचे आर्थिक वर्ष सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) वित्तीय प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) वित्तीय प्रशासनात कायदेमंडळाच्या भुमीकेचे परीक्षण करा.
- क) अंदाजपत्रकाचे तत्व स्पष्ट करा.

- ड) अंदाजपत्रक तयार करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- इ) वित्त आयोगाचे कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) उदारीकरणाचे वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- य) भारतातील खाजगीकरणाचे तोटे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नाचे उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) लोकलेखा समीती
- ब) सार्वजनिक उपक्रम समीती
- क) अंदाजपत्रकाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) भारताच्या नियंत्रक व महालेखा परीक्षकाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) वित्त आयोग
- फ) अंदाज समीती
- य) उदारीकरणाचे गुण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) अंदाजपत्रकाचा अर्थ सांगून प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) जागतीकीकरण म्हणजे काय? गुण व दोष स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4826

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-327

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE3 - K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 from the following :

[10]

- a) Who proposed the theory of positivism?
- b) Define Social Research.
- c) What is Positivism?
- d) What is the first step of Social Research?
- e) What are the main types of data collections?
- f) What are the types of research design?
- g) Explain Quantitative research.
- h) What is partly participation observation?
- i) What does Mode mean?
- j) How does social research begin?
- k) Write any two examples of quantitative research.
- l) What is interview?

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) What is Hypothesis?
- b) Write the examples of secondary sources.
- c) What is focused interview?

P.T.O.

- d) Write the meaning of narration.
- e) Explain the importance of research design.
- f) Write the meaning of open and closed questionnaire.
- g) Explain the meaning and nature of survey method.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain the importance of observation.
- b) Explain the merits and demerits of case study method.
- c) Elaborate the stages of report writing.
- d) Explain ethics of social research.
- e) Explain the dimensions of central tendency.
- f) What are the uses of applied research?
- g) What is sample? Write the types of sample.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[10]

- a) Differentiate between Qualitative and Quantitative research.
- b) Elaborate the relationship between theory and research.

Total No. of Questions: 4]

PA-4826

[5961]SODL-327

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE3 - K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) प्रत्यक्षवाद हा सिद्धांत कोन्ही मांडला.
- ब) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या लिहा.
- क) प्रत्यक्षवाद म्हणजे काय?
- ड) सामाजिक संशोधनाची पहिली पायरी कोणती.
- इ) तथ्य संकलनाचे मुख्य प्रकार कोणते?
- फ) संशोधन आराखडाचे प्रकार कोणते?
- य) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय?
- र) अर्ध सहभागी निरीक्षण म्हणजे काय?
- ल) बहुलक म्हणजे काय?
- व) संशोधनाची सुरुवात कशा पासून होते.
- श) संख्यात्मक संशोधनाची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.
- स) मुलाखत म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) गृहीनकृत्य म्हणजे काय?
- ब) दुय्यम स्रोतांची उदाहरणे लिहा.
- क) केंद्रीत मुलाखत म्हणजे काय?
- ड) कथानकांचा अर्थ लिहा.
- इ) संशोधन आराखड्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) मुक्त व बंदिस्थ प्रश्नावलीचा अर्थ लिहा.
- य) सर्व्हेक्षण पद्धतीचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) निरीक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचे गुण दोष स्पष्ट करा.
- क) संशोधन अहवालाचे टप्पे विशद करा.
- ड) संशोधनातील नैतिकता स्पष्ट करा.
- इ) केंद्रीय प्रवृत्तीचे परीमाने स्पष्ट करा.
- फ) व्यावहारी संशोधनाचे उपयोग लिहा.
- य) नमुना म्हणजे काय? नमुन्याचे प्रकार लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) संशोधन आणि सिद्धांत यातील सहसंबंध विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4827

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-328

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE4-G : Public Finance

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any Ten) : [10]

- a) Who laid down the rule for the growing function of the state?
- b) What are the loans taken from the people of the country or from various financial institutions?
- c) What is a tax collected from a person whom the government wants to pay tax called?
- d) What is the estimate of government expenditure and revenue for the next year?
- e) Who establishes the Finance commission?
- f) What is called the science which deals with the method of raising and spending the revenue of the government?
- g) What is the contribution of citizens to the state?
- h) What are the instruments of fiscal policy?
- i) Which country first introduced GST?
- j) Expenditure on the production of capital goods in an economy is an expenditure called.
- k) When was the implementation of Goods and Services Tax started in India?
- l) Which taxes include goods tax, service tax, entertainment tax, excise duty?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions (Any Five) : [25]

- a) Write the Nature of Budget.
- b) Explain the determinants of tax burden.
- c) Explain the role of Public finance in Economic Development.
- d) Write the objectives of deficit Financing.
- e) Explain the instrument of Fiscal Policy.
- f) Do the Critical evaluation of Functional methodology of finance Commission.
- g) Write the sources of Public Revenue.

Q3) Write short Notes (Any Five) : [25]

- a) Explain the Objectives of Fiscal policy
- b) Which are the repayment methods of Public debt?
- c) Explain the merits of Direct tax.
- d) Do the Classification of Budget.
- e) State the importance of Public debt.
- f) Write the types of Goods and service tax.
- g) Explain the role of deficit financing in developing.

Q4) Explain in detail the answer of following questions (Any One) : [10]

- a) What is Indirect tax? Explain the merits of Direct tax.
- b) Explain in detail the reasons of growth in Public expenditure.

Total No. of Questions: 4]

PA-4827

[5961]SODL-328

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE4-G : Public Finance

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [10]
- अ) राज्याच्या वाढत्या कार्याचा नियम कोणी मांडला.
 - ब) देशातील जनतेकडून किंवा विविध वित्तीय संस्थांकडून घेतलेले कर्ज म्हणजे कोणती कर्जे.
 - क) ज्या व्यक्तीने कर भरावा असे सरकारला वाटते त्या व्यक्तीकडून घेण्यात येणाऱ्या कराला काय म्हणतात.
 - ड) शासनाच्या खर्चाचा आणि महसुलाचा पुढील वर्षाचा अंदाज म्हणजे काय?
 - इ) वित्त आयोगाची स्थापना कोण करते?
 - फ) सार्वजनिक सत्तांच्या उत्पन्न विळविण्याच्या व खर्च करण्याच्या पद्धतीशी ज्याचा संबंध आहे त्या शास्त्राला काय म्हणतात.
 - य) राज्यासाठी नागरिकांनी केलेले अंशदान म्हणजे काय?
 - र) राजकोषीय धोरणाची साधने कोणते?
 - ल) सर्वप्रथम कोणत्या देशाने जीएसटी ची सुरुवात केली.
 - व) अर्थव्यवस्थेत भांडवली वस्तूंच्या निर्मितीसाठी केला जाणारा खर्च म्हणजे कोणता खर्च होय.
 - श) भारतात वस्तू व सेवा करांची अंमलबजावणी करण्यास कधी सुरुवात झाली.
 - ह) वस्तू कर, सेवा कर, करमणूक कर, उत्पादन शुल्क या करांचा समावेश कोणत्या करांमध्ये होतो.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) अंदाज पत्रकाचे स्वरूप लिहा.
- ब) करभार पात्रतेचे निर्धारक घटक लिहा.
- क) सार्वजनिक आयव्ययाची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दिष्टे कोणते ते लिहा.
- इ) राजकोषीय धोरणाची साधने स्पष्ट करा.
- फ) वित्त आयोगाच्या कार्यपद्धतीचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- य) सार्वजनिक महसुलाचे स्रोत लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) राजकोषीय धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीची मार्ग कोणते ते लिहा.
- क) प्रत्यक्ष कराचे फायदे सांगा.
- ड) अंदाजपत्रकाचे वर्गीकरण करा.
- इ) सार्वजनिक कर्जाचे महत्त्व सांगा.
- फ) वस्तू व सेवा कराचे प्रकार लिहा.
- य) विकसनशील देशात तुटीच्या अर्थभरण्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) अप्रत्यक्ष कर म्हणजे काय व प्रत्यक्ष कराचे गुण दोष लिहा.
- ब) भारतातील सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4828

[Total No. of Pages : 2

[5961] SODL-329

T.Y. B.A.

ENGLISH

DSE 4-A : Introduction to Literary Criticism (S4)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *Answer all the questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Neat diagrams must be drawn wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10) : [10]

- a) Who has made distinction between Fancy and Imagination?
- b) Who has coined the concept of 'Intentional Fallacy'?
- c) Who wrote 'The Great Tradition'?
- d) Which critical approach requires readers to consider a range-of gender - related issues?
- e) Write at least two names who contributed in Twentieth Century Criticism.
- f) Where did Horace and longinus formed the basic of classical criticism?
- g) Which are the three unities propogated by Aristotle?
- h) Who were the four speakers in 'An Essay on Dramatic Poecy'?
- i) What is the title of S.T. Coleridge's work published in 1817?
- j) What would be the primary criteria for judging literature according to Mathew Arnold.
- k) According to whom poetry is not a recollection of feeling?
- l) Who wrote 'Hamlet and His problems'?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) Which are the newer approaches to literary criticism?
- b) Briefly discuss the history of classical criticism.
- c) Write a short note on critic's view point of English literature.
- d) What are the Longinus views on the use of hyperbole?
- e) What was Coleridge's notion of imagination in romantic poetry?
- f) Discuss Wordsworth's theory of poetry in brief.
- g) Summarize the function of criticism.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) What are Eliot's and Wordsworth's views on poetry?
- b) What is Realism?
- c) What is psychoanalysis?
- d) Explain the three Unities of drama.
- e) Critically analyse the essay 'The Intentional Fallacy'.
- f) Write a short note on practical criticism.
- g) Explain the structure of Satire.

Q4) Answer the following questions in about 150-160 words each : (Any 1) [10]

- a) Explain the terms : Catharsis, Allegory and Motifs in detail.
- b) Give a detail critical summary of Longinus' 'On the Sublime'.

[5961]SODL-330

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE 4 - C : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा और उसका विकास
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
3) 5 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए ।
4) 10 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए ।

[10]

- अ) भाषा विज्ञान की एक परिभाषा लिखिए ।
ब) भाषा विज्ञान से संबंधित अन्य दो शाखाओं के नाम लिखिए ।
क) ध्वनि विज्ञान की एक परिभाषा लिखिए ।
ड) ध्वनि के गुण कौन-से हैं?
इ) रूपिम के कोई दो भेद लिखिए ।
फ) अर्थ परिवर्तन की दिशाएँ कौन-सी हैं?
य) अर्थ परिवर्तन के कारण कौन-से हैं?
र) भाषा के कोई दो रूप लिखिए ।
ल) भाषा की कोई एक परिभाषा लिखिए ।
व) राजभाषा किसे कहते हैं?
श) पश्चिमी हिंदी की बोलियाँ कौन-सी हैं?
स) तत्सम शब्द से क्या तात्पर्य है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- अ) भाषा विज्ञान की कोई दो परिभाषाएँ लिखकर उसका विवेचन कीजिए ।
- ब) भाषा-विज्ञान का अन्य किन्हीं दो शाखाओं का संबंध स्पष्ट कीजिए ।
- क) ध्वनि विज्ञान का अर्थ स्पष्ट करते हुए दो परिभाषाओं का विवेचन कीजिए ।
- ड) ध्वनि परिवर्तन के कारणों की चर्चा कीजिए ।
- इ) रूपिम के भेदों का विवेचन कीजिए ।
- फ) रूप विज्ञान का अर्थ स्पष्ट करते हुए किन्हीं दो परिभाषाओं का विवेचन कीजिए ।
- य) अर्थ परिवर्तन के कारणों को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- अ) भाषा की दो परिभाषाएँ लिखकर उसका विवेचन कीजिए ।
- ब) राष्ट्रभाषा क्या है? स्पष्ट कीजिए ।
- क) बोली का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ड) तद्भव शब्द का विवेचन कीजिए ।
- इ) विदेशी शब्दों का परिचय दीजिए ।
- फ) नागरी लिपि की विशेषताएँ लिखिए ।
- य) पूर्वी हिंदी की बोलियों का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए । [10]

- अ) अर्थ विज्ञान की परिभाषाओं का विवेचन करते हुए अर्थ परिवर्तन की दिशाओं का परिचय दीजिए ।
- ब) भाषा के विविध रूपों का परिचय दीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4832

[5961]-SODL-333

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE4-H : International Relations
(2019 Pattern) (Semester-III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- i) What is South-South Co-operation?
- ii) What is Non-Alignment movement?
- iii) When was Second World War started?
- iv) Where is the UNICEF head quarter located?
- v) When was IMF founded?
- vi) Write two objectives of OPEC.
- vii) Which approach give importance to ideals?
- viii) Write definition of Cold war.
- ix) Write any two approaches to the International Relations.
- x) Who are the supporters of Idealist approach?
- xi) When was United Nation Organisation established?
- xii) What is Human Rights?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Write types terrorism.
- b) Write consequences of globalisation.
- c) Write the reasons of Second World War.
- d) Explain North-South relations dialogue.
- e) Explain realistic approach.
- f) Write the structure of ASEAM.
- g) Explain Neo-Colonialism.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Write the functions of United Nations organisation.
- b) Explain the concept Dictatorship.
- c) Explain the meaning and Nature of fundamental Rights.
- d) Write the structure of SAARC.
- e) Explain the Non-Alignment movement in detail.
- f) Write the consequences of cold war.
- g) Write demerits of terrorism.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) Explain meaning Nature and scope of International Relations in detail.
- b) What is Regional organisation? Explain its importance and causes of emergence.

Total No. of Questions : 4]

PA-4832

[5961]-SODL-333

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE4-H : International Relations

(2019 Pattern) (Semester-III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) दक्षिण-दक्षिण सहकार्य म्हणजे काय?
- ii) अलिप्ततावाद म्हणजे काय?
- iii) दुसरे महायुद्ध कधी सुरु झाले?
- iv) युनिसेफ चे मुख्यालय कोठे आहे?
- v) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची स्थापना केंव्हा झाली?
- vi) ओपेकची दोन उद्दीष्टे लिहा.
- vii) कोणता दृष्टीकोन आदर्शाना महत्त्व देतो.
- viii) शितयुद्धाची व्याख्या लिहा.
- ix) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे कोणतेही दोन दृष्टीकोन लिहा.
- x) वास्तववादी सिद्धांताचे समर्थक कोण?
- xi) संयुक्त राष्ट्रसंघाची स्थापना केंव्हा झाली?
- xii) मानवी हक्क म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[5×5=25]

- अ) दहशतवादाचे प्रकार लिहा.
- ब) जागतिकीकरणाचे परिणाम लिहा.
- क) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे लिहा.
- ड) उत्तर-दक्षिण संबंधातील संवाद स्पष्ट करा.
- इ) वास्तववादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- फ) आसियानची रचना लिहा.
- य) नववसाहतवाद स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची कार्ये लिहा.
- ब) हुकूमशाही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) मुलभूत हक्कांचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) सार्क संघटनेची रचना लिहा.
- इ) अलिप्ततावाद संकल्पना सविस्तार स्पष्ट करा.
- फ) शितयुद्धाचे परिणाम लिहा.
- य) दहशतवादाचे तोटे लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तार उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधांचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तार स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिक संघटना म्हणजे काय? त्याच्या उदयाची कारणे आणि महत्व सविस्तार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4833

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-334

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**DSE4-J : Administrative Thinker
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of twelve (Any five)

[10]

- i) List some of the karl marks work on politics.
- ii) What is comodity fetishism.
- iii) What does the decentralization.
- iv) What is the main objective of socilism.
- v) What is the significance of motivation.
- vi) What is the origin of the term bureaucracy.
- vii) List the steps of decision- making.
- viii) Define knowledge worker.
- ix) What is mean by Administrative corruption.
- x) What is the eight element of the state.
- xi) Defination the theory of Alienation.
- xii) Write defination of Authority.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions. (Any five)

[25]

- a) Explain chester Barhard's view on Human Right.
- b) Explain Kautilya's view's on Administrative corruption.
- c) Explain the Pandit Nehru view's on decentralization.
- d) State woodrow wilson view on relation Administion Political.
- e) Write short note Rigg's structural function.
- f) Herbert simon's view on decision making model.
- g) Examine the system of political decentralization in India.

Q3) Answer the following questions. (Any five)

[25]

- a) State Rigg's features of sala model.
- b) Explain woodrow wilson's view on Administration.
- c) State max weber view's on model of bureaucracy.
- d) State the Kautilyas view on Rajdharam.
- e) Explain taylor's concept of scientific management.
- f) State herbert simon's view on traditional Administration.
- g) Chester barhard's view on organization.

Q4) Answer the following question. (Any one)

[10]

- a) Explain max weber of Authority and legitimacy.
- b) Explain the concept of Historical materialism.

Total No. of Questions : 4]

PA-4833

[5961]-SODL-334

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE4-J : Administrative Thinker

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) कार्लमार्क्सच्या ग्रंथाचे नाव लिहा.
- ii) कमोडीटी फेटीशीझम म्हणजे काय?
- iii) विकेंद्रीकरणाचे कार्ये लिहा.
- iv) समाजवादाचा मुख्य उद्देश लिहा.
- v) नोकरशाही शब्दाचे मुळ काय आहे?
- vi) प्रेरणांच महत्त्व विशद करा.
- vii) निर्णय प्रक्रीयेच्या पायऱ्या सांगा.
- viii) ज्ञान कार्यकता संज्ञाची परीभाषा लिहा.
- ix) प्रशासकीय भ्रष्टाचार म्हणजे काय?
- x) राज्याचे आठ घटक कोणते सांगा?
- xi) परकेपणाचा सिद्धांताची व्याख्या लिहा.
- xii) अधिकार या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) चेस्टर बर्नार्ड या विचारवंताचे मानवी हक्क या विषयीचे विचार लिहा.
- ब) कौटिल्य यांचे प्रशासकीय भ्रष्टाचारासंबंधी मत स्पष्ट करा.
- क) विकेंद्रीकरणासंबंधी नेहरू यांचे मत स्पष्ट करा.
- ड) वुड्रो विल्सन यांचे प्रशासन आणि राजकारण यांच्या संबंधावर काय मत आहे?
- इ) प्रो. रीगज यांच्या संरचनात्मक कार्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) हर्बट सीमोन याचे निर्णय निर्धारण मॉडेल विषयी मत लिहा.
- य) भारतातील राजकीय विकेंद्रीकरण प्रणालीचे परीक्षण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) रीगज यांच्या साला मॉडेलची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) वुड्रो विल्सन यांचे प्रशासना संबंधी मत स्पष्ट करा.
- क) नोकरशाहीच्या मॉडेलवर मॅक्स वेबरचे मत स्पष्ट करा.
- ड) राजधर्म संकल्पनेतील कौटिल्य यांचे मत स्पष्ट करा.
- इ) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) पारंपारीक प्रशासना संबंधी हर्बट सायमन यांचे मत स्पष्ट करा.
- य) संघटना या संकल्पने संबंधी चेस्टर बर्नार्ड यांचे विचार लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200-250 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) अधिकार आणि वैधानिकता याविषयी मॅक्स वेबर यांच्या संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल मार्क्स याची ऐतिहासिक भौतिकवाद संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-10712

[Total No. of Pages : 2

[5961]-SODL-342-A

T.Y.B.A.

**SEC-4-B : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये
(2019 Pattern)**

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) चर्चासत्रांचे आयोजन कशासाठी केले जाते?
- ii) परिषदांचे आयोजन कोणत्या स्तरावर केले जाते?
- iii) वर्गाबाहेर फावल्या वेळेत मारल्या जाणाऱ्या गप्पांना काय म्हणतात?
- iv) वर्गामध्ये सर्वांगीण विवेचन, विश्लेषण व मूल्यमापण म्हणजे काय?
- v) सर्वासाठी आयोजित केलेल्या बैठकीस काय म्हणतात?
- vi) निरनिराळ्या व्यावसायिक कारणांसाठी विशिष्ट कालावधीत आयोजित केलेल्या बैठकीस काय म्हणतात?
- vii) व्यावसायिक बैठकांचे प्रकार कोणते आहेत?
- viii) ज्या बैठकीस सर्वजण भाग घेतात त्या बैठकीस काय म्हणतात?
- ix) कार्यक्रम संयोजनात कोणते घटक महत्त्वाचे असतात?
- x) संपूर्ण कार्यक्रमाचे निवेदन करणाऱ्या व्यक्तीस काय म्हणतात?
- xi) प्रभावी निवेदनासाठी कोणत्या गोष्टीची गरज असते?
- xii) मानपत्र हा कोणता केंद्रित प्रकार आहे?

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) कार्यक्रमाचे स्वरूप व प्रकार लिहा.
- ii) कार्यक्रम संयोजनातील घटक सांगा.
- iii) कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व लिहा.
- iv) कार्यक्रमाची योजना, आखणी व रूपरेखा यांचा परिचय करून द्या.
- v) कार्यक्रम संयोजनातील लेखन कौशल्ये कोणते?
- vi) 'मराठी भाषा गौरव दिनाचे' संयोजन कसे केले जाते?
- vii) आभासी कार्यक्रमाचे संयोजन कसे करतात?

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) भाषणांचे प्रकार कोणते आहेत ?
- ii) गटचर्चांचे स्वरूप व प्रकार लिहा.
- iii) मेळावे: स्वरूप व प्रकार सांगा.
- iv) कार्यक्रम संयोजनात कोणते घटक वापरले जातात ?
- v) कार्यक्रमातील विविध घटक सांगा.
- vi) बातमी लेखनात कोणते घटक वापरले जातात ?
- vii) आभासी जाहिरातीचे प्रकार लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- i) चर्चासत्राचे स्वरूप व प्रकार लिहा.
- ii) कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्यांचे महत्त्व सांगा.

